

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Економічний факультет

***ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА В ЗНУ:
НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ОЧИМА
СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНОГО
ФАКУЛЬТЕТУ***

**Матеріали науково-методичного семінару
29 квітня 2021 року**

Запоріжжя 2021

Редакційна колегія:

Голова:

Череп
Алла Василівна

декан економічного факультету Запорізького національного університету, доктор економічних наук, професор, академік Академії економічних наук, академік Національної академії наук вищої освіти, Заслужений діяч науки і техніки України

**Члени
редакційної колегії:**

Колобердянко
Іван Іванович

голова науково-методичної ради економічного факультету, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародної економіки, природних ресурсів та економіки міжнародного туризму

Макаренко
Олена Іванівна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економічної кібернетики

Затверджено Вченою радою економічного факультету
(протокол № 10 від 21 травня 2021 р.)

Економічна освіта в ЗНУ: навчальний процес очима студентів економічного факультету: матеріали науково-методичного семінару, м. Запоріжжя, 29 квіт. 2021 р. / за ред. А.В. Череп. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2021. 68 с.

Тези друкуються в авторській редакції.

Шановні студенти, колеги!

Вища освіта дозволяє сформувати особистість, що орієнтована на розвиток та здатна творчо вирішувати загальновиробничі та соціально-економічні проблеми. Пандемія коронавірусу прискорила інформатизацію українського суспільства та висунула нові вимоги до одного з головних ресурсів - інтелектуального капіталу. Знання є ключовим фактором, що впливає на рівень та якість інтелектуального капіталу людини, підприємства та країни в цілому. Отже, система підготовки кваліфікованих фахівців економічної сфери має бути спрямована на розвиток креативного економічного мислення, формування культурних цінностей ведення бізнесу, етики ділового спілкування, особистісного самовизначення, загальноосвітньої, фахової комунікативної компетенції майбутніх фахівців.

Виконання завдань щодо підготовки фахівців, які відповідають вимогам сьогодення, безпосередньо залежить від змісту та форм і методів організації освітнього процесу. Тому на економічному факультеті Запорізького національного університету пріоритетними є завдання формування професійної і моральної позиції майбутнього фахівця.

Важливим фактором підвищення ефективності навчального процесу є забезпечення внутрішньої мотивації студентів, організація їх самостійної навчальної та наукової діяльності, формування в них навичок до самоосвіти, готовності до постійного поповнення знань, розвитку творчого мислення. Відповідно, формування та посилення позитивної мотивації в студентів до процесу навчання – це ключове завдання викладачів економічного факультету, яке вони вирішують особисто залежно від своєї педагогічної та професійної майстерності, з урахуванням принципу реалізації єдності теорії та практики.

Сучасні студенти, що навчаються в умовах адаптивного карантину або локдауну, вимушені користуватися засобами дистанційного навчання. Якщо два-три роки тому система електронного забезпечення навчання Moodle використовувалася викладачами в основному як інформаційна платформа, то реалії сьогодення зробили з неї потужну навчальну платформу, яка стовідсотково забезпечує навчальний процес від простої передачі інформації

студентам, поточного контролю знань (тестування) до проведення он-лайн занять та підсумкового контролю (заліків, екзаменів) тощо.

Здобувач вищої освіти вимагає ґрунтовних теоретичних знань, практичних навичок, отриманих у процесі адаптації теоретичних знань до майбутнього фаху через використання інтерактивних методів навчання, вирішення проблемних ситуацій. Для спрямування студентів на практичне сприйняття їхньої навчальної діяльності, здатності робити логічні висновки та аргументувати пропозиції при викладанні фахових дисциплін на економічному факультеті ЗНУ широко застосовуються такі інтерактивні методи, як тренінги, ділові ігри, метод проєктів, метод портфоліо тощо.

Отже, підготовка висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівців економічної сфери можлива за умов поєднання найкращих традицій і принципів з інноваційними технологіями навчання.

Процес інноваційних змін у змісті та якості освіти можливий у разі, якщо всі учасники процесу чітко розумітимуть його важливість і першочерговість з позиції відповідальності за майбутнє країни. Науково-педагогічні працівники, студенти, роботодавці, адміністрація економічного факультету та університету в цілому повинні працювати лише спільно, вирішуючи завдання та беручи на себе відповідальність за їх реалізацію.

Сподіваюсь обговорення проблемних питань організації навчального процесу на економічному факультеті ЗНУ надасть можливість знайти конструктивні шляхи їх вирішення, що, своєю чергою, приведе до підвищення внутрішньої мотивації студентів до навчання та до підвищення ефективності праці викладачів.

Конструктивного вам діалогу, плідної співпраці!

*З повагою,
Алла Василівна Череп,
декан економічного факультету ЗНУ,
доктор економічних наук, професор,
академік Академії економічних наук*

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ

Мозолевська А.І. Освітній процес: подолання кризи	6
Вегеря О.О. Плюси та мінуси онлайн навчання на економічному факультеті	8
Сопіна А.Є. Особливості дистанційного навчання на економічному факультеті	10
Моргун А.О., Хомік В.П. Переваги та недоліки дистанційного навчання	13
Дужич К.П. Дистанційне навчання: проблеми впровадження	16
Руденко Ю.С., Галь В.В. Дистанційне навчання: відзначаємо переваги, подолаємо недоліки	19

НАПРЯМ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

Зарубін О.С. Особливості підготовки до практичних занять та самостійної роботи в умовах карантину	21
Єсаян А.А. Переваги дистанційного навчання: лекційні та практичні заняття	24
Глущенко Ю.М. Вплив пандемії COVID-19 на сектор вищої освіти	26

НАПРЯМ 3. ПРОПОЗИЦІЇ СТУДЕНТІВ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ

Грищенко О.Ю. Практика введення елективних курсів у навчальний процес на прикладі курсу CS50	28
Кайрачка Н.В. Формування професійного мислення майбутнього економіста	30
Кузнецова А.В. Адаптація випускників до ринку праці як одна з основних задач закладів вищої освіти	33
Соловей Д.В. Пропозиції студентів щодо організації навчального процесу на економічному факультеті	35
Ткачук О.О., Сулейманова А.Н. Способи підвищення мотивації студентів до навчання	37
Золотова Х.А. Навчальний процес економічного факультету: погляд і пропозиції	39
Тютюнник В.М. Дистанційне навчання: сьогодні і в перспективі	41

НАПРЯМ 4. ПРОПОЗИЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ

Колобердянко І.І. Студентоцентроване навчання як сучасна парадигма розвитку вищої освіти	44
Линенко А.В., Джуракулова В.О. Позитивний досвід використання масових відкритих он-лайн курсів для самостійної підготовки в межах дистанційного навчання	49
Макаренко О.І. Висока якість змістового наповнення дисципліни - запорука досягнення результатів навчання	54
Сьомченко В.В. Академічна доброчесність як запорука підвищення якості вищої освіти в Запорізькому національному університеті	58
Кущик А.П. Інтерактивні методи навчання в умовах on-line навчання	62

НАПРЯМ 1. ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ

Мозолевська А.І.

1 курс магістри, фінанси і кредит

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС: ПОДОЛАННЯ КРИЗИ

На сьогодні у зв'язку з епідемією коронавірусної інфекції COVID-19 навчання проходить у дистанційній формі.

Пандемія COVID-19 викликала найбільший за всю історію зрив освітнього процесу. Навчальні заклади були змушені в короткі терміни вирішувати безліч гострих питань: в яких формах проводити дистанційне навчання; які технічні засоби для цього використовувати; як оцінювати засвоєння студентами отриманого матеріалу; як проводити випускні экзамени і яким чином здійснювати набір на наступний навчальний рік.

Екстрений перехід до дистанційного навчання призвів до виникнення низки проблем:

- деякі виявилися не в змозі перейти на онлайн-навчання з різних причин, включаючи відсутність матеріально-технічного забезпечення університетів, відсутність широкого покриття інтернет-мережами, низького рівня життя населення;
- університетські сайти працюють нестабільно в зв'язку із збільшеним навантаженням на бази даних та інформаційні системи університетів;
- кваліфікації співробітників для переходу до онлайн-навчання недостатньо: відсутні знання про наявні платформи і сервіси для віддаленого навчання [1].

Для України якість вітчизняної вищої освіти є питанням національної безпеки, адже за роки незалежності українське суспільство не тільки не змогло переломити тенденцію знецінення освіти, але і не змогло затвердити на практиці древній постулат про силу знань. Сьогодні прагнення українського

народу жити в гідних умовах може бути реалізовано тільки за умови дотримання принципу конкурентоспроможності, змагальності. Вхідження України в структури Європейського Союзу передбачає застосування європейських стандартів якості, що, безумовно, стосується і вищої освіти. Реформування української освітньої системи визначає одним із актуальних завдань проблему створення вітчизняної системи оцінки та забезпечення якості вищої освіти, що неможливо без попереднього комплексного філософського осмислення проблеми [2].

Як показав період роботи університетів у віддаленому доступі, крім чисто технічних і нормативних обмежень, істотні проблеми виникли з організацією ефективної комунікації з точки зору управління великим колективом, оцінки інтенсифікації або недостатньої ефективності роботи співробітників, умов оплати праці і прийняття адекватних управлінських рішень. При цьому розширення можливостей відкритої освіти, звернення до освітніх ресурсів інших університетів і порівняння рівня їх інформативності та актуальності, створюють для університетів виклик посилення конкуренції за студента не тільки «на вході» в університет, а й під час навчання, що вимагає пильної уваги до організації навчального процесу та його якості з боку управлінської команди закладу вищої освіти (ЗВО) [3].

Щоб подолати нинішню кризу, ЗВО повинні діяти швидко, мислити інноваційно і співпрацювати, щоб пом'якшити наслідки цієї проблеми. Це вимагає готовності до змін і зміни в мисленні того, як ми плануємо і реалізуємо процес навчання, щоб застосувати нові рішення для досягнення значних результатів. ЗВО можуть використовувати це як можливість для «академічного впливу» через співпрацю у форматі «весь світ – одна сім'я (Vasudhaiv Kutumbkam)» в цей важкий час.

Для отримання об'єктивної оцінки якості здобутої вищої освіти, необхідно дотримання основних принципів, які можна сформулювати таким чином:

1. Розробка єдиних стандартів освіти, які приймаються на міжнародному рівні.

2. Створення єдиної системи критеріїв оцінки компетентності та компетенцій випускників вишів.

3. Вимірність усіх показників на кількісному рівні для уникнення суб'єктивності в оцінках.

4. Оцінювання показників у динаміці для отримання об'єктивної картини рівня підготовки.

5. Удосконалення й адаптація методів тестування, як об'єктивних методів діагностики рівня знань.

6. Розробка єдиної інформаційної системи, що забезпечує відкритість і доступність до інформації щодо рівня освіти як для абітурієнтів, так і для роботодавців.

7. Наявність єдиної системи якості підготовки фахівців у ЗВО [4].

Список використаних джерел

1. Лікарчук І. Колапс української освіти. URL : <http://zn.ua/articles/76811>.

2. Лист від 31.07.2008р. № 1/9-484 Головам робочих груп МОН України з розроблення галузевих стандартів вищої освіти та головам науково-методичних комісій МОН України. URL : <http://elib.crimea.edu/zakon/list484.pdf>.

3. Дж. Маринони, Хілліг Ван'т Л. Вплив COVID-19 на світову вищу освіту. *Міжнародна вища освіта*. 2020. № 102. С. 8-9.

4. Заверняева С. Скільки стоить лекція в дистанте. URL : <https://www.pnp.ru/social/skolko-stoit-lekciya-vdistante.html> (дата звернення: 18.01.2021).

Вегеря О.О.

3 курс, управління персоналом

ПЛЮСИ ТА МІНУСИ ОНЛАЙН НАВЧАННЯ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ

Ми з вами знаємо ситуацію зараз у світі. Саме пандемія COVID-19 стала причиною он-лайн навчання в багатьох країнах світу. Не обійшла пандемія і

нас. А саме Україну, Запоріжжя, Запорізький національний університет, економічний факультет, які також стали заручниками пандемії. Проводячи аналіз, я визначила декілька плюсів та мінусів он-лайн навчання саме на економічному факультеті.

ПЛЮСИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ:

- 1. Завдяки дистанційному способу навчання студенти не витрачають кошти на дорогу.

ЕКОНОМІЯ – 18 грн. в день

Приблизно 23 навчальних дня на місяць, **тобто 414 грн на місяць.**

Приблизно 160 навчальних днів на рік, **тобто 2880 грн на рік.**

- 2. Студенти можуть знаходитися в комфортній для себе обстановці та будь-де і при цьому слухати лекції.

- 3. Легше стежити за успіхами кожного студента. Тому що програми для навчання пропонують для цього зручні тести і статистику.

- 4. Легко зв'язатися з викладачем за допомогою чату, пошти, системи MOODLE.

- 5. Однією з характерних переваг, на мою думку, є мінімізація часу на збори і дорогу, а це означає, що студенти можуть цей час використати на саморозвиток. Крім того, ніхто не запізнюється на заняття, тому що не витрачає час на дорогу.

Приблизно 2 години в день, 46 годин на місяць, 320 годин на рік.

- 6. По деяких дисциплінах викладачі роблять зручні відеозаписи лекцій і студенти можуть переглядати записи стільки разів, скільки їм потрібно.

МІНУСИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ :

- 1. Найглобальніше, на мою думку, – це технічні проблеми. Тому що не завжди гарний зв'язок, у деякого відсутній інтернет і немає можливості через гаджети відвідувати заняття.

- 2. Відсутність живої комунікації з викладачами. Є студенти, яким зручніше задавати питання під час занять.

- 3. У процесі навчання легко відволіктися. Кожне повідомлення в соцмережі під час лекції розсіює увагу, а змусити себе повернутися до прослуховування матеріалу складно.

Багато студентів не можуть зосередитися під час лекції, тому що є спокуса зазирнути в соцмережі або зайнятися своїми справами, оскільки немає контролю.

- 4. Немає атмосфери студентства, яка потрібна для створення соціальної взаємодії. Немає заходів, певних активностей. Але як альтернативу за допомогою студради можна придумати челенджі, щоденні або щотижневі конкурси. Також гарною ідеєю є прямі ефіри або конференції в Zoom, через які студенти разом можуть займатися спортом у домашніх умовах.

- 5. Дистанційне навчання погано пливає на здоров'я. Дуже втомлюються очі і падає зір. Так само не можливо робити все домашнє завдання в один день, ще й після лекцій, тому що болять очі і через це ще й голова. Для вирішення цього можна проводити гімнастику очей на початку або наприкінці кожної пари разом із викладачем.

Сопіна А.Є.

1 курс, фінанси і кредит

ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ

Навчальний процес – комплексна взаємодія викладачів та студентів задля отримання останніми освіти, відповідно до державних стандартів освіти [1].

Економічна освіта – це ділянка науки про економіку, яка фокусується на двох основних темах: 1) поточний стан і зусилля по поліпшенню курсів навчання економіки, а також матеріалів і педагогічних методів, використовуваних для навчання економіці на всіх рівнях освіти; 2) дослідження ефективності альтернативних методичних прийомів в галузі викладання

економіки, рівень економічної грамотності різних груп і фактори, які впливають на рівень економічної грамотності [2].

Навчальний процес на економічному факультеті Запорізького національного університету складається з:

- навчальних занять (проведення лекційних, семінарських занять);
- виконання індивідуальних завдань;
- проходження тестів та виконання завдань у систему Moodle;
- контрольних заходів (самостійних, модульних робіт);
- підсумкових заходів у вигляді заліку або екзамену [3].

Розглядаючи початковий процес під час карантину на економічному факультеті, можна виділити певні переваги та недоліки. До переваг слід віднести:

- пари проходять переважно в програмі Zoom (також у Skype, Moodle тощо), яка проста для користування. Великою перевагою є те, що вона дозволяє транслювати зі свого екрану презентацію. В університеті не в усіх аудиторіях є проектори, що унеможливує виступи, які б супроводжувалися візуалізацією матеріалу (презентації, відео тощо). Із початком дистанційних занять, стало значно легше та цікавіше представляти матеріал. Також у програмі Zoom викладачі використовують функцію «дошка», що полегшує процес сприйняття інформації;

- цікаві семінарські заняття у вигляді дискусій, спільних робіт, презентацій на актуальні теми, коли кожен студент має можливість взяти участь;

- лекція проводиться у форматі розмови з аудиторією, викладачі наводять цікаві приклади, завдяки яким можна краще зрозуміти суть питання, наприклад, показують навчальні відео;

- усі лекції та семінари відбуваються чітко за графіком. Навіть якщо заняття не проходять через поважні причини (державний вихідний через свята, тощо), більшість викладачів проводять цю лекцію або семінар в інший день;

- лекція супроводжується презентацією, що полегшує сприйняття матеріалу;

- можливість користуватися навчальними приміщеннями, бібліотеками, навчальною, навчально-методичною і науковою літературою, обладнанням, устаткуванням та іншими засобами навчання на умовах, визначених правилами внутрішнього розпорядку;

- система накопичення балів, що стимулює брати активну участь у семінарському занятті;

- проведення викладачами консультацій, якщо вам щось не зрозуміло з лекцій;

- чіткий та структурований графік занять;

- тестування в системі Moodle, яке можна пройти у вільний від занять час.

Це дозволяє не витратити час семінару та приділити більше уваги темі заняття;

- електронний журнал у системі Moodle, де студенти можуть переглянути отримані бали за кожне із завдань;

- можливість добору балів, якщо не відповіли на семінарі, шляхом виконання завдань у системі Moodle;

- можливість брати участь у заходах, які відбуваються поза навчальним процесом: написання наукових робіт, тез, статей, відвідування наукових конференцій;

- помірне навантаження на студента за рахунок добре складеного розкладу занять;

- чітко сформовані вимоги до оформлення індивідуальних завдань, контрольних робіт та різних вправ, які надаються на виконання;

- розклад модульних, залікових та екзаменаційних тижнів складений наперед, тому студент чітко знає строки навчання та складання екзаменів;

- формат складання екзаменів та заліків відомий наперед, тож студенти знають до чого готуватися.

Щодо недоліків, які можуть завадити сприйняттю інформації, можна виділити:

- поганий зв'язок. Це буває дуже рідко, проте, якщо це сталось, то це основна проблема при проведенні лекцій чи семінарів.

Навчання на економічному факультеті Запорізького національного університету дуже ефективно за рахунок добре складеного розкладу занять, зрозумілих лекцій та цікавих семінарів.

Список використаних джерел

1. Вікіпедія. URL : [https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Економічна освіта](https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Економічна_освіта).
2. Освітня політика. URL : <http://education-ua.org/navchalniy-proces.php>.
3. Сайт Запорізького національного університету. URL : <https://www.znu.edu.ua/>.

Моргун А.О., Хомік В.П.

1 курс, міжнародна економіка

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Сьогодні перспективність розвитку дистанційного навчання набирає обертів не тільки в Європі, але і в Україні. Такий вид отримання умінь, знань і навичок дозволяє вирішити багато проблем сучасної освітньої дійсності, а саме дати можливість здобути освіту не виходячи з дому, скоротити час і витрати на навчання.

Переваги

Можливість навчатися в будь-який час. Студент, який навчається дистанційно, може самостійно вирішувати, коли і скільки часу упродовж семестру йому приділяти на вивчення матеріалу. Він будує для себе індивідуальний графік навчання.

Можливість навчатися в будь-якому місці. Студенти можуть вчитися, не виходячи з дому чи офісу, перебуваючи в будь-якій точці планети. Щоб приступити до навчання, необхідний лише комп'ютер з доступом в Інтернет. Відсутність необхідності щодня відвідувати навчальний заклад – безсумнівний

плюс для людей з обмеженими можливостями здоров'я, для мешканців важкодоступних місцевостей, батьків з маленькими дітьми.

Навчання без відриву від основної діяльності. Для навчання зовсім не обов'язково брати відпустку на основному місці роботи, виїжджати у відрядження. Також дистанційно можна навчатися на декількох курсах чи у декількох навчальних закладах одночасно.

Можливість навчатися у своєму темпі. Не обов'язково навчатися в тому ж темпі, що й інші студенти. Студент завжди може повернутися до вивчення більш складних питань, кілька разів подивитися відео-лекції, перечитати переписку з викладачем, а вже відомі йому теми може пропустити. Головне, успішно проходити проміжні та підсумкові атестації. До того ж більшість робіт, завдань і тестів виконуються в електронному варіанті, що зменшує обсяг письмової завантаженості.

Доступність навчальних матеріалів. Доступ до всієї необхідної літератури відкривається студенту після реєстрації в системі дистанційного навчання, або він отримує навчальні матеріали електронною поштою. Зникає проблема нестачі чи відсутності підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій.

Мобільність. По-перше, дистанційне навчання відбувається в Інтернеті, а це означає, що студентам не потрібно витратити гроші та час на поїздки до місця проведення занять та назад. Студенти можуть брати завдання та виконувати завдання, не виходячи з дому.

По-друге, зв'язок із викладачами, репетиторами здійснюється різними способами: як on-line, так і off-line. Проконсультуватися з викладачем за допомогою електронної пошти іноді ефективніше та швидше, ніж призначити особисту зустріч при очному або заочному навчанні.

Недоліки

Відсутність соціалізації й приналежності до ком'юніті. Багато того, чому ми навчаємось ще з дитинства, відбувається через peer-to-peer learning – взаємне навчання. Дорослішання й відчуття приналежності до соціальної групи

– надважлива складова становлення для людини. В онлайні ти неначе позбавлений цього.

Відсутність соціалізації й приналежності до ком'юніті. У звичайному житті студенти вчать командної роботи, вирішенню конфліктних ситуації та ефективної взаємодії одне з одним. В умовах дистанційного навчання в них не так багато можливостей здобути soft skills, які на першому місці серед навичок XXI століття. До того ж спільні проєкти на семінарські заняття набагато складніше зробити, адже немає можливості вирішити питання вживу. Брак живого спілкування з одногрупниками й викладачами дає про себе знати.

Гаджетизація життя. Карантин змусив студентів ціліснітькими днями просиджувати перед моніторами, що негативно впливає на зір, а засиджуючись ми забуваємо слідкувати за положенням осанки. Навіть враховуючи перерви на відпочинок. Офтальмологи взагалі не радять перебувати біля екранів понад дві години на добу. До того ж після навчання ми одразу перемикаємося на розважальний контент у гаджетах – це вже стало для багатьох вкоріненою звичкою. Тому час життя в гаджетах збільшується чи не вдвічі.

Відсутність денної норми кроків погано впливає на роботу серця та стан організму в цілому

Спокуса відволіктися. Домашній простір переповнений факторами, що відволікають. Самоорганізуватися складно. В одній і тій самій кімнаті студенти сплять вночі, навчаються вдень. Нічого навколо не змінюється, увага розсіюється, прокрастинація посилюється. Втрачається інтерес і мотивація до навчання.

Замало практики. Усі ми по-різному сприймаємо та засвоюємо інформацію. Є аудіали, візуали, дискрети, кінестетики. Дослідження доводять, що більшість з нас – кінестетики, які пізнають світ через практичний досвід. В онлайні здебільшого не існує практики – самі лише дані, які потрібно якось переробити та засвоїти. Звідси прогалини в освіті.

Відсутність атмосфери навчального процесу. Для ефективного навчання потрібен викладач, який здатен створити ефект безпечного простору,

формувати й підтримувати динаміку групи. А коли студенти сидять у Zoom з вимкненим відео, створити атмосферу довіри надзвичайно складно. Викладачі все життя викладали наживо, а до нових реалій ніхто не був готовий. Ще гірше, коли зв'язок підвисає і губляться уривки сказаних викладачем фраз. Це впливає на цілісність і магію навчального процесу.

Дужич К.П.
4 курс, облік і аудит

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Сучасному суспільству потрібна масова якісна освіта, яка спроможна забезпечити вимоги до споживача та виробника матеріальних і духовних благ. Виконати соціальне замовлення суспільства через збільшення асигнувань на освіту, збільшення кількості навчальних закладів та іншими традиційними способами не в змозі навіть заможні країни. Тому поява дистанційної освіти не випадкова, це закономірний етап розвитку та адаптації освіти до сучасних умов.

Питання «бути чи не бути» дистанційній освіті вже не є актуальним. У всьому світі дистанційна освіта існує, займає своє соціально-значуще місце в освітній сфері.

В Україні близько 30% навчальних закладів заявили про те, що вже мають або планують організувати навчання в режимі дистанційної освіти (ДО). Однак найчастіше за цим стоїть звичайна заочна форма навчання. Чим же відрізняється дистанційна освіта від інших видів отримання знань? Насамперед, ДО – це відкрита система навчання, що передбачає активне спілкування між викладачем і студентом за допомогою сучасних технологій та мультимедіа. Така форма навчання дає свободу вибору місця, часу та темпу навчання.

Система ДО має низку переваг і значно розширює коло потенційних студентів. Дистанційна форма навчання підходить майже всім, тому що дає можливість гармонійно поєднувати навчання та повсякденне життя.

Варто відзначити, що ДО – доступна можливість одержати освіту за кордоном із мінімальними фінансовими витратами при великому виборі спеціальностей, оскільки більшість ЗВО Європи та США ввели таку зручну для студентів форму освіти набагато раніше, ніж Україна.

Студентам і абітурієнтам пропонується програма навчання, як по спеціальностях, так і по окремих курсах. Важливо, щоб студент хоч б один раз на рік відвідував навчальний заклад і брав участь у стаціонарних заняттях.

Відзначимо головні переваги дистанційної форми навчання:

- доступність всім верствам населення;
- відсутність необхідності відвідувати лекції і семінари;
- демократичний зв'язок «викладач – студент»;
- комплексне програмне забезпечення;
- провідні освітні технології;
- індивідуальний процес навчання;
- гнучкі консультації.

Незважаючи на досить значний перелік позитивних якостей дистанційної освіти, як і в будь-якій іншій формі навчання, в ній можна виділити кілька недоліків. Перш за все це ускладнена ідентифікація дистанційних студентів, оскільки на сучасному етапі розвитку технологій перевірити, хто ж саме здає екзамен досить складно. Однак, можна знайти вихід із ситуації в обов'язковій присутності студента на кількох екзаменах у закладі вищої освіти. При цьому зробити обов'язковим надання документів, що підтверджують особу.

Серед важливих недоліків дистанційної форми освіти варто також виділити недостатній безпосередній контакт між викладачем та дистанційним студентом через надзвичайну професійну завантаженість педагогів. Студенти закордонних дистанційних курсів можуть отримувати відповіді на свої листи вже через кілька годин, оскільки викладачів у країнах зі значним досвідом впровадження ДО набагато більше, ніж студентів. На жаль, в Україні склалася протилежна ситуація – бажаючих отримати дистанційну освіту в нас багато, а

досвідчених викладачів, знайомих із новітніми технологіями дистанційного спілкування, обмаль.

Загалом, ДО в Україні не відповідає вимогам, що ставляться до інформаційного суспільства і не забезпечує повноцінного входження України в міжнародний освітній простір. Щоб система дистанційного навчання зайняла гідне місце в системі освіти України, потрібно, передусім, створити глобальну комп'ютерну мережу освіти й науки, оскільки саме комп'ютер дає змогу отримувати навчальний матеріал, є водночас і бібліотекою, і центром довідкової інформації, і комунікативним центром, що робить його одним з учасників реалізації програми безперервної освіти в Україні.

Відсутня науково обґрунтована та чітко сформульована стратегія дистанційної освіти в Україні. У країні немає відповідних програм загальнодержавного та регіонального рівнів. Невисокий рівень комп'ютеризації суспільства та системи освіти зокрема, низьке освоєння навчальними закладами сітєвих інформаційних технологій, несформованість національного освітнього простору в Web-середовищі та ін. не дають змоги в цей час реалізувати значні потенційні можливості дистанційного навчання. Окремі ініціативи та позитивні результати їх реалізації в цілому проблему не розв'язують.

У той же час ситуація з ДО в Україні змінюється. Для подальшого розвитку ринку освітніх послуг, вирішення низки соціальних проблем, реального впровадження дистанційної освіти у вітчизняну освіту необхідно:

- осмислення на державному рівні, органами управління освітою, керівництвом та професорсько-викладацьким складом навчальних закладів доцільності й об'єктивної необхідності та можливості впровадження дистанційного навчання у вітчизняну освіту;

- використовуючи існуючі та новостворені телекомунікаційні мережі доцільно, насамперед, прискореними темпами формувати у Web-середовищі систематизований освітній простір як інформаційну основу розгортання повномасштабної системи дистанційної освіти;

- з урахуванням нових функцій викладача та особливостей навчання в системі дистанційної освіти забезпечити підготовку та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів для дистанційного навчання.

Отже, дистанційне навчання є досить новим явищем в Україні, та воно швидко розповсюджується у вишах. Серед великої кількості переваг у нашій країні воно зіткнулося з низкою проблем, адже новітні технології не є досконалыми та рівень викладачів не забезпечують швидке освоєння та користування цим ресурсом. Дистанційна освіта в Україні повинна переймати досвід європейських країн для швидкого його розвитку та реформування.

Руденко Ю.С., Галь В.В.
2 курс, маркетинг

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: ВІДЗНАЧАЄМО ПЕРЕВАГИ, ПОДОЛАЄМО НЕДОЛІКИ

Про дистанційне навчання можна сказати багато хорошого та поганого, проте заперечувати, що перехід на подібну форму навчання було необхідною мірою – неможливо. Отож, розглянемо переваги та недоліки, які ми помітили.

Серед переваг слід відмітити те, що немає необхідності витрачати час та гроші на дорогу до університету, та логістика в місті не заважає потрапити на лекційне чи практичне заняття. Більше можливостей для того, щоб стати учасником конференцій, бо майже все зробити потрібно в електронному форматі. Менше витрачається паперу – дрібниця, але допомагає екології. Легше слідкувати за науковою та міжнародною діяльністю, більше інформаційних потоків та телеграм каналів. А це свідчить, про те, що більше часу та ресурсів пішло на розвиток інформаційних каналів, за яким цікаво слідкувати. До цього слід додати, просто покращення багатьох електронних комунікацій та пошук альтернатив.

До недоліків слід віднести те, що із платформою Zoom далеко не всім зручно працювати: в деяких може не підтримуватись ця платформа,

перепідключення через 40 хвилин, які збивають час лекційного чи практичного заняття, не всі мають необхідне технічне обладнання для повноцінної роботи. Не вистачає яскравих та насичених подій та заходів, на жаль, через це складніше відчувати студентські роки. Та в цілому в неформальній обстановці складно зосередитись, багато чого відволікає, проте це часто індивідуальна справа. Також до явних недоліків слід додати роботу Moodle. Який може вилітати (це дуже нервує, коли треба проходити тести з обмеженням у часі та однією спробою), якщо не налаштувати, то складно рахувати свої бали, а ще як деталь «повідомлення про те, що я здала роботу» – вважаю зайвим.

Отже, у дистанційній формі навчання є певні переваги та недоліки, до яких ми звикаємо і пристосовуємося. Прикро, що не дуже зручно, не для всіх, але ж можна і змінювати на краще.

НАПРЯМ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

Зарубін О. С.
3 курс, економічна кібернетика

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

Тема підготовки практичних занять завжди актуальна, тому що практичні завдання та теоретичні аспекти – це одні з найважливіших частин навчального процесу. Особливо гостро ця тема постає в сьогodнішніх реаліях, через карантин та початок дистанційного навчання.

Перша особливість – це вільний час. Під час дистанційного навчання кількість вільного часу дійсно стала трохи більше. В основному це пов'язано з відсутністю потреби витратити час на відвідування університету.

Ця економія дає можливість витратити більше часу на виконання практичних робіт, або для подальшого самостійного вивчення дисциплін.

Друга особливість – це залежність від технологій. Дистанційне навчання дає можливість виконання практичних робіт у будь-якому місці завдяки сучасним технологіям. Такими як планшети, телефони, ноутбуки. Насправді це дуже зручно, ви більше не прив'язані до одного місця роботи. Але це також створює деякі проблеми. Наприклад: поломка комп'ютера, відсутність інтернету, несправний мікрофон і т.п. Усе це унеможлиблює навчання та виконання робіт під час дистанційного режиму. Причому ці проблеми присутні як у студентів, так і у викладачів.

Також присутня проблема коли система Moodle перестає працювати через велике навантаження. Особливо це часто трапляється в п'ятницю.

Проблема засвоєння пов'язана з тим, що електронна інформація гірше сприймається і запам'ятовується. Тому приходиться постійно повторювати вже вивчений матеріал для кращого засвоєння теми.

Наступна особливість пов'язана з ускладненням – це практичні роботи. Через дистанційний режим та відсутність нагляду викладача більшість практичних робіт потребують від студента самостійного вивчення та виконання робіт. А тому якісне самостійне виконання деяких практичних робіт потребує більше часу, а ніж у звичайному режимі навчання.

Розглянувши всі особливості, можна зробити такий висновок, що головна проблема дистанційного навчання – це збільшення самостійності з боку студента під час засвоєння нових знань.

Пропозиція щодо покращення навчального процесу.

Проблема: неможливість студентів самостійно оцінити свій рівень знань та визначити незасвоєний матеріал для подальшого самостійного вивчення. Уже існуючі підсумкові тести дозволяють оцінити самостійний рівень знань студентів, але ці тести доступні в обмеженій кількості та не дозволяють студентами адекватно оцінити знання за вивченими темами.

Вирішення: створення системи постійних тестів для самоконтролю на основі вже вивчених тем (рис. 1).

Навіщо це потрібно? Як уже говорилося, головна особливість дистанційного навчання – це самонавчання. І для полегшення цього процесу і потрібні такі тести. Вони дозволять студентами не витратити час на повторення усього курсу, а звернути увагу тільки на ті теми, за якими результат по тесту був найгіршим.

Ці тести будуть постійними, а також не будуть впливати на оцінки. Їх головна мета не оцінити рівень знань студентів з боку університету, а оцінити знання студента для самого себе.

Очікувані результати від впровадження тестів для самостійного контролю знань:

1. Можливість пошуку прогалин у знаннях та їх самостійне опрацювання.
2. Можливість порівнювати результати студентів до та після вивчення матеріалу.
3. Можливість освіжити знання з уже вивчених тем.

Пропозиція покращення навчального процесу

Проблема: неможливість студентів самостійно оцінити свій рівень знань та визначити неосвоений матеріал для подальшого самостійного вивчення.

Вирішення проблеми

Створення системи постійних тестів для самоконтролю на основі вже пройдених тем.

Цілі тестів для самоконтролю

- Дати можливість пошуку прогалин у знаннях та їх самостійно опрацювати
- Можливість самостійно порівнювати результати студентів до та після вивчення матеріалу.

Рис. 1. Система постійних тестів для самоконтролю на основі вже вивчених тем

ПЕРЕВАГИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ: ЛЕКЦІЙНІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Модульне дистанційне навчання є однією з найбільш відомих і поширених систем навчанням в умовах пандемії, що стала надзвичайно популярною формою через свою гнучкість, спроможність усунення мовних і часових бар'єрів та зручність, надаючи можливість студентам навчатися за самостійно встановленим графіком.

Наявні ресурси системи Moodle допомогли викладачам нашої кафедри створити комплексні дистанційні курси з професійно орієнтованих навчальних дисциплін для студентів спеціальності «Облік і оподаткування». Такі комплекси включають широкий спектр інформаційних матеріалів для вивчення теорії, виконання практичних робіт та тестових завдань для самостійної перевірки отриманих знань.

Значними перевагами цих ресурсів для викладача є відносна легкість створення та внесення в систему необхідних навчально-методичних матеріалів, зручна система контролю для дистанційної перевірки виконаних студентами завдань, можливість оперативного коригування процесу навчання та системного удосконалення дистанційного курсу дисципліни.

Як показує практика, успішність дистанційного навчання, багато в чому залежить від ефективної його організації й якості навчально-методичного забезпечення. Для студентів віртуальне навчальне середовище дає можливість самостійно вивчати матеріал, користуючись необхідною інформаційною базою, яку пропонує викладач у формі навчально-методичних рекомендацій, книг або гіперпосилань. Лекції, матеріали для практичних та семінарських робіт, тести для самоконтролю зазвичай подаються у формі файлу або книги.

У цілому дистанційній формі навчання властиві всі основні вимоги, що характерні для традиційних форм організації навчального процесу. Просто ці вимоги трансформовані й адаптовані до специфіки електронних засобів спілкування.

У сучасних умовах відновлення інформації відбувається настільки швидко, що видавництва не в змозі оперативно її тиражувати, перевага електронних версій навчально-методичних матеріалів у тому, що вони піддаються оперативному коригуванню та тиражуванню.

Проте існують і певні складнощі при викладанні облікових дисциплін:

1. Відсутність очного спілкування викладача й студента, що стає на заваді процесу емоційного сприйняття навчальної інформації студентом, її усвідомлення, і найважливіше – однозначності і правильності розуміння змісту. Певною мірою це компенсується спілкуванням через конференції або поштову скриньку, що також є елементом дистанційного навчання, і в процесі якого більшою мірою реалізується індивідуальний підхід у навчанні (для деяких студентів така форма спілкування навіть більш придатна і зручна).

2. Результати навчання значною мірою залежать від рівня самоорганізації та дисциплінованості студента при виконанні завдань, тому встановлення часових обмежень для виконання завдань та систематичний контроль результатів навчання з боку викладача є запорукою успіху. Хоча це потребує значних додаткових витрат робочого часу викладача.

3. Одним із недоліків системи дистанційного навчання фахівці називають залежність як викладача, так і студента від стану технічного доступу до мережі Інтернет.

Аналізуючи переваги та недоліки дистанційної форми навчання, можна зробити висновок, що результативність використання Moodle буде збільшено при комплексному поєднанні дистанційних та традиційних форм організації навчального процесу.

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА СЕКТОР ВИЩОЇ ОСВІТИ

У березні 2020 р. системи освіти в світі не просто зіткнулися з труднощами. Буквально за кілька тижнів 95% студентів і школярів по всій планеті були змушені перейти в дистанційний або змішаний формат навчання. Заклади освіти по-справжньому виявилися в надзвичайній ситуації, виникли бар'єри для реалізації тієї моделі, за якою школи і університети працювали століттями.

В Україні найпопулярнішими платформами для дистанційного навчання, на думку OSVITA.UA, стали:

1. Moodle.
2. Google Classroom.
3. «Microsoft Teams».
4. Zoom та Skype [1].

Під час карантинного обмежень університети зіткнулися з проблемою, що не всі викладачі мають навички роботи з Інтернет-платформами (близько 41% викладачів пенсіонери). Неготовність викладачів до ефективного використання цифрових технологій – більш 50% викладачів зазначили, що навіть до кінця періоду роботи в дистанційному форматі не мають достатньої компетентності у сфері використання як університетських систем управління навчанням, так і сторонніх цифрових сервісів, у сфері підтримки і супроводу студентів з використанням месенджерів, соціальних мереж, сервісів спільної роботи з документами.

Але, незважаючи на всі складнощі, дистанційне навчання допомогло студентам завершити 2020 рік. Цей факт підтверджує опитування студентів у Національному авіаційному університеті у квітні 2020 року про якість онлайн-освіти [2]. Більше 1700 студентів, включаючи іноземних студентів, взяли участь в опитуванні. Результати анонімного опитування показали, що понад 70%

студентів задоволені якістю Інтернет-освіти в університеті, хоча є труднощі та проблеми.

Також 22% студентів не були задоволені онлайн-освітою [2]. Основна причина – 19% лекторів, які не були належним чином підготовлені до Інтернет освіти.

Опитування студентів є надважливим, під час карантину, аспектом, оскільки традиційні зв'язки між деканатом та студентами втрачено. Це була трансформація навчальних відносин. Інтернет-опитування студентів стали необхідними в цьому аспекті, оскільки вони дозволили швидко виявляти проблеми та реагувати на неї.

Інтернет-освіта виявила проблеми із забезпеченням Інтернету для населення України (не у всіх селах та містечках він є), не всі учасники навчального процесу мають комп'ютери та інші пристосування, які необхідні для участі в онлайн-освіті.

Однак є позитивні сторони онлайн-освіти:

- можливість відвідувати лекції, семінари в будь-якій точці країни з Інтернетом;
- можливість робити домашнє завдання в індивідуальному темпі;
- прозорість оцінювання учнів.

Працівники освіти не мали суттєвого досвіду Інтернет-освіти, але швидко реагували та адаптувалися до зміни.

Рекомендації щодо Інтернет-трансформації вищої освіти в Україні такі:

- організувати навчальні курси онлайн-освіти для лекторів;
- керівництву ЗНУ забезпечувати зворотний зв'язок зі студентами.

Список використаних джерел

1. ТОП-3 системи для онлайн-навчання. URL : <https://osvita.ua/news/71748/> (дата звернення: 18.01.2021).

2. Результати опитування студентів у НАУ [Результати студентського опитування]. URL : <https://nau.edu.ua/ua/news/2020/kopiya-berezen/rezultati-studentskogo-opituvannya.html> (дата звернення: 18.01.2021).

НАПРЯМ З ПРОПОЗИЦІЇ СТУДЕНТІВ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ

Гриценко О.Ю.
1 курс магістри, фінанси і кредит

ПРАКТИКА ВВЕДЕННЯ ЕЛЕКТИВНИХ КУРСІВ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС НА ПРИКЛАДІ КУРСУ CS50

Запорізький національний університет – це заклад вищої освіти державної форми власності, літопис якого ведеться майже 90 років. Ще в 40-х роках минулого століття він посів одне з провідних місць серед педагогічних закладів України і досі залишається на позиції лідера освітніх послуг нашої держави [1].

На нашу думку, позиція Запорізького національного університету в питанні організації навчального процесу безумовно є лідируючою серед навчальних закладів Запорізької області, а можливо і всього Південно-Східного регіону, проте, як сказав американський футболіст і тренер Вінс Ломбарді: «Одна перемога не веде до успіху, на відміну від постійного бажання перемагати». Здавалося б, яким чином вказаний вислів стосується навчального процесу в Запорізькому національному університеті? Ми вважаємо, що все дуже просто – межі для самовдосконалення не існує, і наступним кроком у процесі позитивних змін в організації навчального процесу ЗНУ має стати впровадження елективних курсів та елективної системи навчальних програм загалом.

Елективні курси (курси за вибором) відіграють важливу роль у системі профільної підготовки та профільного навчання. Це обов'язкові предмети за вибором студентів, які підкріплюють обраний профіль. На відміну від факультативних курсів, елективи обов'язкові для відвідування.

Метою вивчення елективних курсів є орієнтація студентів на індивідуалізацію навчання і соціалізацію; на підготовку до усвідомленого і відповідального вибору сфери майбутньої професійної діяльності. Студенти

мають можливість обрати індивідуальну освітню траєкторію. Адже не є секретом, що загальний вектор навчального процесу в нашій державі спрямований на теоретичне вивчення дисциплін, більшість інформації подається дозовано, що не дозволяє студенту проявити себе та зробити наступний усвідомлений крок у майбутній професії, а саме вирішити, які допоміжні дисципліни знадобляться йому в майбутньому [2].

Елективна система навчальних програм визначає певні особливості організації навчального процесу, адже елективні програми передбачають достатню свободу в складанні навчального режиму, плануванні певної роботи тощо. Позитивним у цьому напрямку міг би стати досвід навчальних закладів Сполучених Штатів Америки. Навчальний процес у вишах США базується на кредитній системі, яка вперше була запропонована президентом Гарвардського університету в 1869 році для вимірювання і порівняння різних предметів. Протягом 70-80-их років ХХ століття кредитна система була запроваджена майже в усіх американських вишах. В її основі лежить оцінка часу, витраченого студентом на вивчення курсу. Ця оцінка базується на модульній концепції навчальної дисципліни, що передбачає розподіл змісту навчання на структурні елементи (модулі). Курсом вважається не тільки набір лекцій і семінарів, а також і лабораторні заняття, самостійні дослідження, стажування, виконання домашніх завдань, реалізація індивідуальних і групових проєктів та ін. Таким чином, основний акцент у понятті «курс» робиться на різноманітних видах «академічного досвіду», який здобуває студент. За своєю суттю це і є, так звані, елективні програми [3].

Обраний нами курс є лише маленькою піщинкою в «пустелі» різноманіття існуючих в глобальній мережі та доступних для кожного навчальних та пізнавальних програм. Ми звернули увагу на вступний онлайн курс з комп'ютерних технологій Гарвардського, і починаючи з 2015 року, Єльського університету CS50 (Computer Science 50). Курс «CS50: Основи програмування» від Гарвардського університету вважається найкращим курсом для опанування комп'ютерної майстерності у світі. Про його легендарний статус свідчить те, що з 2015 року Єльський університет відмовився від

власного вступного курсу програмування для першокурсників на користь використання курсу «CS50: Основи програмування» у своєму навчальному процесі [4].

На нашу думку «CS50: Основи програмування» може стати в нагоді не лише студентам, які здобувають спеціальність у сфері програмування, адже світ навколо активно змінюється і сучасні технології продовжують свою «експансію» всіма сферами суспільного життя. Для кожного майбутнього економіста, програміста, вчителя, юриста важливо розуміти, яким чином працює навколишній світ, щоб навчитися правильно з ним співіснувати та якнайшвидше адаптуватися до нього. CS50 не виняток із загального правила, а яскравий представник різноманіття елективних курсів, що стануть у нагоді кожному з нас.

Список використаних джерел

1. Сайт Запорізького національного університету. URL : <https://www.znu.edu.ua/ukr/university/about-us>.
2. Мойсеева С.Г. Використання елективних курсів для підвищення кваліфікації. Черкаський обласний інститут післядипломної освіти. URL : <http://library.ippro.com.ua/attachments/article/248/елективні%20курси.d.pdf>.
3. Каверина Э.Ю. Тенденции развития высшего образования США : дис. ... канд. пед. наук: 08.00.14 / Ин-т США и Канады РАН. Москва, 2007. 246 с.
4. Основи програмування CS50. URL : https://courses.prometheus.org.ua/courses/coursev1:Prometheus+CS50+2019_T1/about.

Кайрачка Н.В.
1 курс, фінанси і кредит

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ЕКОНОМІСТА

Реформу економіки України може здійснити тільки економіст, який має стійкі професійні позиції. Саме тому головна мета навчального процесу

Запорізького національного університету – закласти фундамент такої особистості.

Найважливішою характеристикою особистості є спрямованість, а найбільш істотним показником професійної спрямованості майбутнього економіста – усвідомлення ним своєї діяльності як неперервного процесу вирішення економічних завдань із метою розвитку економіки України. Інакше кажучи, високий ступінь сформованості професійного мислення майбутніх економістів – це основне завдання економічних дисциплін у нашому навчальному закладі.

Формування особистості економіста – процес складний і тривалий. Він потребує створення чіткої системи неперервної освіти економічних кадрів, з чим успішно справляється економічний факультет ЗНУ. На економічному факультеті ЗНУ впевнені, що академічна мобільність студентів та викладачів – одна із запорок здобуття і, відповідно, надання якісної вищої освіти. Навчання, стажування і проведення досліджень як в Європі, так і світі загалом сприяє не лише отриманню нових знань і засвоєнню сучасних практик, а й дозволяє бути в курсі актуальних дослідницьких тенденцій, оперативно реагувати на наукові запити та й просто ставати конкурентоспроможними і затребуваними фахівцями [1].

Під професійним мисленням ми розуміємо вид мислення, який формується при вирішенні специфічних професійних завдань [2]. Лекційні та практичні заняття на економічному факультеті надають студентам теоретичні знання і практичні навички, щоб успішно виконувати свою професійну діяльність у майбутньому: швидко, точно та оригінально вирішувати як ординарні, так і неординарні задачі в певній професійній галузі.

Процес розв’язання економічної задачі починається з її усвідомлення та з’ясування. Важливо бачити нез’ясовані сторони. Певну роль відіграють уміння, які допомагають зосереджуватися на питанні чи проблемі. Саме ці уміння формуються під час навчального процесу економічного факультету.

Слід пам’ятати, що інтерес, зацікавленість у розв’язанні задачі відіграють активну роль у професійному мисленні, а ідея її розв’язання виникає у вигляді

здогадки. Ця мотиваційна концепція покладена в основу навчального процесу в нашому університеті.

До професійних знань, отриманих під час навчання, приєднується особистий досвід майбутнього економіста, яким він керується в конкретній навчально-виховній ситуації. «Практичному розуму» економіста притаманні професійна інтуїція та індуктивне мислення, які допомагають йому спиратись на загальні закони в процесі вирішення окремого завдання [2]. Цей «практичний розум» формується під час екскурсій на підприємства, зустрічей з експертами і спеціалістами, проходження виробничої практики тощо. Представники економічного факультету беруть участь у різноманітних зустрічах із іноземними делегаціями, інформаційних днях, організованих міжнародними агенціями та фондами.

Розумова діяльність майбутнього економіста повинна піддаватись контролю та перевірці, бути доступною раціональному способу доведення. На діагностуванні рівня розвитку професійних якостей студента-економіста, виявленні причин недоліків, ліквідуванні або нейтралізації їх, попередженні в майбутньому ґрунтується зміст професійного підготовки спеціалістів ЗНУ. Викладачі постійно розробляють і удосконалюють методи контролю отриманих знань і практичних навичок студентів. Один із них – впровадження системи Moodle в навчальний процес.

Вирішення професійних завдань, що мають цілісний, різнобічний, комплексний характер, вимагає від майбутнього економіста вміння інтегрувати знання, здобуті під час вивчення різних наук. Демократизація та гуманізація педагогічного процесу в ЗНУ визначають зміст нового професійного мислення майбутнього економіста. Навчальний заклад, орієнтуючись на розвиток особистості студента, особливого значення надає міжособистісній взаємодії викладачів і студентів на заняттях:

- інтерпретація реакції та вчинків студента;
- розуміння предметних і мовленнєвих дій і діяльності студента в цілому;
- спроби викладача подумки поставити себе на місце студента;
- підготовка (продумування) певних впливів на студентів та ін. [2].

Особистісний підхід до підготовки економіста в Запорізькому національному університеті передбачає не тільки орієнтацію майбутнього спеціаліста на вирішення завдань економічного характеру, а й формування у студентів глибокого інтересу до саморозвитку, вироблення в них потреби у професійній рефлексії. Модернізація змісту професійної підготовки потребує активних методів навчання, що розвивають творчий потенціал майбутнього економіста та формують у нього стійкі вміння самостійної роботи. До таких методів належать: лекції-діалоги, семінари-конференції, ділові ігри, навчальні дискусії тощо. Найбільш ефективна форма діалогу з викладачем – навчальне завдання: майбутні економісти оволодівають умінням синтезувати теоретичні знання та практичні навички.

Використання активних методів вивчення економічних дисциплін дає можливість навчально-виховну роботу пов'язувати з позааудиторною. Виховання і навчання студентів здійснюється на основі моделювання їхньої майбутньої професійної діяльності з метою розвитку професійного мислення.

Отже, визначення процесу формування професійного мислення як важливої мети економічної освіти дозволить істотно підвищити якість підготовки майбутнього економіста, що відповідає вимогам суспільства.

Список використаних джерел

1. Сайт Запорізького національного університету. URL : <https://www.znu.edu.ua/> (дата звернення: 18.01.2021).
2. Чернишова Е. Професійне мислення майбутнього економіста. URL : https://osvita.ua/vnz/high_school/2028/

Кузнецова А.В.

1 курс магістри, фінанси і кредит

АДАПТАЦІЯ ВИПУСКНИКІВ ДО РИНКУ ПРАЦІ ЯК ОДНА З ОСНОВНИХ ЗАДАЧ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Успішність працевлаштування випускників є одним із критеріїв ефективності функціонування системи вищої освіти і ринку праці. Вона багато

в чому залежить від організації процесу підготовки та адаптації випускників до виходу на ринок праці. Продуктивність процесу підготовки фахівців у вищій школі можна оцінити готовністю випускників вийти на сучасний ринок праці.

Пріоритетним завданням перед претендентами посад є грамотна подача своїх можливостей. При цьому виникає така проблема – молодому фахівцеві не завжди легко самотійно визначитися з особистісними схильностями до кожної із сфер професійної діяльності.

Роботодавці, крім професійних навичок, пред'являють до випускників такі вимоги: відповідальність, зацікавлене ставлення до справи, комунікабельність, готовність до подальшого навчання. Для успішної адаптації важливим стає питання формування у студентів готовності до професійної діяльності і майбутнього працевлаштування. Важливим фактором, що зміцнює позиції майбутнього випускника на ринку праці, є наявність професійного досвіду, який набувається в процесі проходження виробничої практики.

Сучасна система вищої освіти вимагає підготовки фахівців, що володіють певними компетенціями, а також вміють творчо і критично осмислювати інформацію, використовувати теоретичну підготовку на практиці. На ринку праці пред'являються все більш жорсткі вимоги до молодих спеціалістів, відповідності їх кваліфікаційних характеристик особливостям конкретного виробництва [1].

Конкурентоспроможність – це властивість фахівця, випускника перемагати на ринку висококваліфікованої праці. Ця характеристика, на наш погляд, лежить в основі процесу адаптації випускника, є основним критерієм успішного працевлаштування. У нашому розумінні адаптація випускника зводиться до знаходження їм повноцінного робочого місця, відповідного його професії і рівню кваліфікації, а остання влаштовує його за умовами і режимом праці, заробітною платою, соціальними гарантіями, можливостями кар'єрного зростання і творчою самореалізацією [2].

У нових умовах розвитку економіки система освіти переглядає сформовані уявлення про те, що таке якісний фахівець. Завданням професійної освіти стає не тільки розвиток особистості, формування знань і умінь, а й

здібностей до адаптації в нових умовах. При цьому важливо, щоб студенти не заплуталися у величезному потоці інформації. Завдання викладачів допомогти студентам сформувати достовірні уявлення і знання. Для цього використовують не тільки традиційні методи, а й інноваційні інтерактивні технології, які є способом навчання у вигляді спільної діяльності, обміну інформацією, моделювання ситуації, оцінки дії членів групи. Інтерактивні технології формують здатність неординарного мислення, допомагають обґрунтувати свої життєві цінності.

Отже, перед університетом стоїть завдання в наданні допомоги випускникам у визначенні напрямку вектора професійної діяльності. Для досягнення заданої мети університет реалізує систему заходів, яка полягає в психологічних консультаціях з питань професійної орієнтації, проводить спеціалізовані тести, тренінги, анкетування студентів. Дані заходи допоможуть студентам знайти оптимальне місце роботи, відповідне профілю його підготовки у закладі вищої освіти, що знизить час його адаптації на робочому місці, підвищить його конкурентоспроможність серед молодих фахівців.

Список використаних джерел

1. Професійна орієнтація випускників ВНЗ на ринку праці. URL : <https://naurok.com.ua/profesiyna-orientaciya-vipusknikiv-vnz-na-rinku-praci-134918.html> (дата звернення: 18.01.2021).
2. Молоді спеціалісти на ринку праці: проблеми конкурентоспроможності та працевлаштування. URL : <https://dse.org.ua/archive/24/4> (дата звернення: 18.01.2021).

Соловей Д.В.

3 курс, міжнародна економіка

ПРОПОЗИЦІЇ СТУДЕНТІВ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ

У 2020 році освіта опинилася перед новими викликами - перехід до дистанційного навчання вимагає зміни всієї системи, і вже класичні заняття в аудиторії уходять у минуле.

Щодо Moodle та Zoom, я більше надаю перевагу саме Zoom, адже там не лише краща якість самого зображення, а й менша необхідність в супер швидкому з'єднанні. Я живу за містом, зв'язок та Інтернет не завжди буває швидким і якісним. І при роботі з Moodle на парі мені доводилося заходити по декілька разів, адже сам сайт просто переставав завантажуватися.

Під час пар бухгалтерського обліку не використовувалася програма під назвою «1С. Бухгалтерія», яка призначена для автоматизації бухгалтерського і податкового обліку, яка включає підготовку обов'язкової звітності в організації, план рахунків бухгалтерського обліку, а при необхідності користувачі можуть навіть створювати додаткові субрахунки і розрізи аналітичного обліку. Саме 1С може знадобитися у розв'язанні задач, якщо ми працюємо з бухгалтерськими проведеннями, або з планом рахунків, допоможе краще засвоїти теоретичні знання, тому що саме в «1С. Бухгалтерія» можна створювати контрагентів, власне підприємство, працівників, виставляти заробітну плату, здійснювати фінансові операції тощо. Сама програма розроблялася для спрощення ведення бухгалтерської звітності в різних напрямках бізнесу:

- торгових фірм (опт, роздріб, комісійна торгівля),
- організацій, задіяних у сфері послуг,
- виробничих організацій.

Дуже багато організацій і компаній використовують саме «1С. Бухгалтерія» для ведення бухгалтерського обліку. І введення в програму навчання роботу з цією програмою краще б підготувало студентів економічного факультету до роботи на підприємстві.

У першому семестрі дуже часто відбувалися лекції всім потоком, і під час пандемії це є не зовсім безпечним для здоров'я кожного студента, а також самого викладача або викладачки. І в університеті не має аудиторій, які могли б забезпечити соціальну дистанцію для більше 100+. Навіть якщо не враховувати пандемію, весь потік – це велике навантаження на людину, яка веде пару, і викладачу дуже складно впоратися з такою кількістю студентів.

Вибір дисциплін. Починаючи з 3 курсу, на кожний наступний семестр студент обирає дисципліни, які буде вивчати в 6, 7, 8 семестрах. Але в мене виникає питання – чому серед таких профільних предметів, як HR-менеджмент та податкове право зустрічаються предмети, які не мають нічого спільного з економікою. Наприклад, дихальні практики та гендерне нерівноправ'я. Звісно це дуже важливі предмети, але не тоді коли вибір стоїть між профільним предметом та вищезазначеними. Було б краще, якщо ці дисципліни можна було відвідувати у вигляді факультативів.

Ткачук О.О., Сулейманова А.Н.
3 курс, міжнародна економіка

СПОСОБИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ

Доведено, що мотивація студентів до навчання є однією з основних складових навчально-виховного процесу. Мотивація є основоположним важелем системи освіти, несправність якого унеможливорює інтелектуальний та особистісний розвиток студентів, адже завдяки мотивації педагогічні цілі перетворюються на особисті цілі студентів. Тому, наведемо пропозиції щодо підвищення мотивації студентів до навчання в Запорізькому національному університеті [1].

У сучасному світі стрімкими темпами зростає роль інтерактивної освіти, саме тому слід приділити значну увагу вдосконаленню електронного освітнього середовища – системи Moodle. Вважаємо, що має бути вдосконалено процес вибору дисциплін. Узагалі, можливість обрати цікавий для себе курс не тільки значно підвищує мотивацію до навчання, але й формує здатність самостійно приймати відповідальні рішення, що є необхідним у майбутній професійній діяльності. Проте розмаїття курсів для вибору в переліку навчальних дисциплін із великим текстовим описом кожного курсу значно ускладнює цей процес. Замість великого й іноді «нудного» текстового опису кожного курсу пропонуємо кожному викладачу записати маленький відеоролик тривалістю до

двох хвилин, у якому викладач представить студентам свою дисципліну. Таким чином, студенти зможуть легко визначитися з курсом, який найточніше відповідає їх вимогам.

Також важливою проблемою при роботі офлайн є технічне забезпечення аудиторій. Деякі аудиторії залишаються необладнаними проєкторами й інтерактивними дошками. На нашу думку, використання вищезазначених технічних засобів дозволить значно збільшити обсяг навчального матеріалу, який може бути засвоєний студентами за певний час. Доведено, що використання технічних засобів при викладанні навчальних дисциплін дозволяє збільшити обсяг засвоєної інформації на 35 відсотків. Більше того, покращується й якість засвоєної інформації за рахунок її наочності – представлення інформації у вигляді графіків, схем тощо.

Остання, але не менш важлива пропозиція щодо підвищення мотивації студентів до навчання полягає в удосконаленні зон відпочинку й буфетів. Наразі, не в кожному корпусі є буфет, а в наявних буфетах досить обмежений асортимент, через що під час перерви студенти йдуть за межі університету, щоб перекусити. Іноді доводиться відмовляти собі в «перекусі» на перерві для того, щоб не запізнитися на важливу пару. Більше того, в університетських буфетах іноді не дозволяють залишатися зі своєю їжею.

Підсумуємо свої міркування тим, що ми цілком задоволені якістю освіти, яку отримуємо в Запорізькому національному (найкращому) університеті. Завдяки старанній праці викладачів ми отримуємо актуальні знання, формуємо ті вміння, які без сумніву використаємо в професійному майбутньому. Проте імплементація вищезазначених пропозицій підвищить мотивацію студентів та їх задоволеність від навчання.

Список використаних джерел

1. Батрин Н.В. Проблема підвищення мотивації студентів вищих навчальних закладів економічного профілю : наукові записки. *Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. 2012. № 4. С. 158–63.

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ЕКОНОМІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ: ПОГЛЯД ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Навчальний процес – це комплексна взаємодія викладачів та студентів. Основною метою такої взаємодії можна назвати свідоме засвоєння системи наукових знань [1].

Контроль навчального процесу в Запорізькому національному університеті здійснює навчальний відділ, який у своїй діяльності керується Конституцією України, законами України «Про освіту» та «Про вищу освіту», постановами Кабінету Міністрів із питань ліцензування та акредитації, нормативними документами Міністерства освіти і науки України, Статутом університету, нормативними документами та наказами по університету, іншими нормативними актами [2]. Тобто, навчальний процес здійснюється за всіма нормативами згідно з законами України.

На цей час можна виділити такі переваги і недоліки навчального процесу на економічному факультеті. До переваг належать:

- застосування системи Moodle, яка надає можливості дистанційного навчання та вільного доступу до науково-методичних матеріалів;
- з перших днів навчання інформування студентів із приводу розкладу модульних, залікових та екзаменаційних тижнів, що дає змогу знати терміни складання екзаменів;
- є можливість добору балів;
- впровадження інтерактивного навчання, що мотивує студентів до навчання;
- можливість обрати навчальні дисципліни загального та професійного циклу;
- університет дає змогу розвивати такі навички, як комунікація, критичного мислення, презентації, самоорганізації та навички фільтрувати інформацію;

- надання пільг на проїзд, на культурний розвиток та відпочинок;
- використання в навчальному процесі мультимедійних пристроїв;
- навчальні дисципліни підібрані таким чином, що взаємопов'язані і доповнюють один одного;
- бажання викладачів донести до студентів економічні і екологічні проблеми на всіх рівнях процесів глобалізації.

До недоліків належить:

- відсутність студентської активності під час карантинних обмежень;
- відсутність заохочування студентів до наукових досліджень;
- недостатня кількість практичних занять із дисципліни «Математичні основи економіки»;
- більшість літератури, яку рекомендують, важко знайти або відсутня;
- низька організація самостійної роботи студента;
- у системі Moodle деякі матеріали з лекційних занять відсутні або в неповному форматі.

Для покращення навчального процесу необхідно розробити певні дії:

- збільшити кількість годин практичних занять;
- викладання лекційного матеріалу в систему Moodle у більшому обсязі і здобуття відповідей на всі можливі питання;
- переглянути рекомендовану літературу і додати наукові сучасні дослідження;
- стимулювати студентів 1-го курсу до наукових досліджень;
- проведення онлайн-вебінарів з актуальних питань із залученням випускників і студентів старших курсів.

Отже, на цей час Запорізький національний університет значну увагу приділяє навчальному процесу з технічної точки зору і наближається до сучасності, що є актуально, але самостійна робота студента перебуває в занепаді. Неповний доступ до лекційних занять, застаріла рекомендована література і відсутність студентського життя негативно позначається на навчальному процесі. Тобто, слід звернути увагу на самостійну роботу студентів

і на яку сучасну літературу треба робити посилання, також треба заохочувати студентів до наукових досліджень з проблем економіки на сучасному етапі.

Список використаних джерел

1. Навчальний процес. URL : <http://education-ua.org/navchalniy-proces.php> (дата звернення: 18.01.2021).
2. Сайт Запорізького національного університету. URL : <https://www.znu.edu.ua/> (дата звернення: 19.01.2021).

Тютюнник В.М.
1 курс, фінанси і кредит

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ: СЬОГОДНІ І В ПЕРСПЕКТИВІ

Навчальний процес економічного факультету в умовах карантину проходить у дистанційному режимі. Запорізький національний університет пропонує дистанційну форму навчання і за час карантинних обмежень відбулось об'єднання всіх платформ для дистанційного навчання. Перехід всіх студентів та викладачів на платформу Moodle відбувся швидко та якісно. Для продовження навчального процесу студентів залучили до онлайн-платформи Moodle, на якій викладачі розміщують усі необхідні навчальні матеріали (презентації та відео), а також тестові завдання. В електронних журналах викладачі виставляють оцінки і мають змогу залишати коментарі щодо кожної надісланої роботи. Завдяки впровадженню системи Moodle в освітній процес, студенти мають можливість зворотного зв'язку з викладачами та отримання науково-методичних матеріалів для підготовки семінарських занять.

Переваги впровадження системи Moodle:

- можливість зворотного зв'язку з викладачами;
- отримання науково-методичних матеріалів для підготовки до семінарських занять.

Навчальний процес університету відбувається на платформі Zoom, де проводяться саме лекції, семінари та практика. Ця платформа стала найзручнішою для більшості викладачів та студентів.

Основною перевагою дистанційного навчання є унікальна можливість підлаштовувати навчання під себе. Також до переваг можна віднести:

- можливість навчатися в будь-якому місці;
- доступність навчальних матеріалів. Доступ до всієї необхідної літератури, зникає проблема нестачі чи відсутності підручників, навчальних посібників та інших методичних видань;
- навчання в спокійній обстановці;
- проблема відстані та великих міст. Немає потреби переїжджати на постійне місце проживання задля навчання.

За допомогою дистанційного навчального процесу студенти можуть проходити бажані курси з будь-якого місця за допомогою комп'ютера та підключення до Інтернету.

Проте є деякі нюанси стосовно дистанційного навчального процесу. Перш за все це те, що між студентами та викладачами немає абсолютно ніякого фізичного контакту, оскільки інструкції доставляються через Інтернет. Ця надмірна залежність від технологій є головним недоліком дистанційного навчання. До недоліків також відноситься:

- не здійснюється достатній контроль над засвоєнням знань;
- практично весь навчальний матеріал студент засвоює самостійно;
- домашня атмосфера не сприяє навчанню. Не дозволяє сконцентруватися на занятті;
- студент неефективно використовує зекономлений час;
- дистанційне навчання вимагає хорошого технічного забезпечення.

Часто виникають проблеми зі зв'язком, раптове зникнення заняття через слабкий інтернет-зв'язок або технічні неполадки;

- під час звичайних занять можна уточнити незрозумілі моменти, в онлайн режимі це не дуже зручно;

- курс дистанційного навчання не дасть можливості відчувати атмосферу живого спілкування;

- у системі Moodle деякі матеріали з лекційних занять відсутні або в неповному форматі.

Покращити дистанційне навчання можна за допомогою таких дій:

- викладачам надавати індивідуальні консультації;

- вдосконалити систему Moodle, іноді виникають технічні неполадки;

- подолати відсутність методичного забезпечення дисципліни;

- налагодити взаємодію в онлайн-режимі з викладачем. Забезпечити зворотний зв'язок зі студентом;

- викладати в систему Moodle лекційний матеріал.

Отже, можна зазначити, що найголовніше треба зрозуміти, що дистанційне навчання тільки для мотивованих, чесних, насамперед, із собою та своєю совістю студентів, які хотіли б навчатися без хитрувань. На мою думку, система дистанційної освіти може зайняти своє місце в системі освіти, оскільки при грамотній її організації вона може забезпечити якісну освіту.

Список використаних джерел

Сайт Запорізького національного університету. URL :
<https://www.znu.edu.ua/> (дата звернення: 19.01.2021).

НАПРЯМ 4. ПРОПОЗИЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА ЕКОНОМІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ

Колобердянко І.І.

канд. екон. наук, доцент кафедри міжнародної економіки,
природних ресурсів та економіки міжнародного туризму

СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК СУЧАСНА ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Нині у вищій освіті України, якій належить вирішальна роль в економічному зростанні та підвищенні її глобальної конкурентоспроможності, відбувається зміна освітньої парадигми. Остання передбачає перехід до орієнтованого на результати підготовки студента підходу, в якому кінцеві результати навчання відіграють основну роль і стають головним підсумком освітнього процесу для студента з точки зору знання, розуміння і здібностей, а не на засоби та методи навчання, які використовують викладачі для досягнення цих результатів.

Уперше згадку про необхідність спрямування «на студента, навчання якого базується на результатах», містить Лондонське Комюніке 2007 року. Традиційні програми, зорієнтовані на вхідні чинники, виявилися занадто сфокусованими на викладача замість студента. Зміна фокуса пов'язана із потребою поліпшення навчальних програм, а також з визнанням того факту, що більш ефективні і різноманітні стилі навчання йдуть на користь студентам.

У Комюніке Конференції європейських міністрів, відповідальних за вищу освіту визначені пріоритети для Європейського простору вищої освіти на наступні десятиріччя, серед яких названо студентоцентроване навчання. Відзначено, що такий підхід допоможе студентам сформувати компетенції, необхідні на мінливому ринку праці, і дозволять стати активними та відповідальними громадянами. При такому підході увага акцентується на міжпредметних зв'язках з метою досягнення більш високого рівня базових умінь і знань. Крім того, студент залучений в процес вибору дисциплін власної

траєкторії, що орієнтує процес навчання на програмні результати, а не на вхідні чинники.

Сьогодні існує зміщення акцентів від викладача до студента. У студента підхід до навчання включає в себе різні відносини між наставником і наступником, в силу чого наставник стає помічником-фасилітатором, де відповідальність за навчання спільна, і процес навчання обговорюється спільно. Учні розглядаються як особистості – себто враховується їх досвід, особливості, здібності сприйняття, інтереси і потреби. Учні «конструюють» свій власний зміст за допомогою активного навчання, рефлексії, а так само й за допомогою знахідок і відкриттів.

Процес навчання є не тільки передачею знань, а й більш глибоким розумінням і формуванням критичного мислення. На студента позитивно впливає перехід до розвитку змішаних навчальних моделей, де навчання передбачається протягом усього життя.

Однак студентоцентровані і спрямовані на викладання підходи не обов'язково взаємно виключаються, в більшості випадків навчання проходить десь уздовж цього континууму. Важливо підкреслити що студентоцентрований підхід не заперечує і не применшує роль наставника, а якісно змінює як роль наставника, так і роль наступника.

Сучасний студентоцентрований підхід до управління освітнім процесом передбачає також формування партнерських відносин зі студентом, оскільки різко підвищується самоактуалізація студента як майбутнього професіонала не тільки в процесі навчання, а й у процесі контролю його результатів. Такі відносини повинні характеризуватися ясністю і прозорістю вимог, як до рівня навчальних досягнень, так і до процедур контролю, а також наявністю зворотного зв'язку зі студентом, доступністю результатів та їх аналізу для всіх зацікавлених сторін.

У такому освітньому процесі акценти зміщуються з викладання навчального предмета на активну освітню діяльність студента, що передбачає використання суб'єктно-діяльнісних освітніх технологій, вміння студента самостійно оцінити успіх або неуспіх процесу своєї освіти і вчасно провести

корекцію. Самостійність, адекватна самооцінка, прагнення до самореалізації в навчальній праці, сходження до Я-ідеального, Я-професійного повинні сформувати громадянські якості студента, які стають одним із головних підсумків освітнього процесу і для молодого фахівця, і для суспільства. У нинішніх студентів з'являються нові ролі і цілі, пов'язані, з одного боку, зі свідомим, активним і відповідальним розвитком особистісних і професійних компетенцій, а з іншого боку, з активним пошуком свого Я в професії і в житті. Отже, початкова орієнтація на результат і активна позиція по відношенню до свого навчання є індикаторами появи у майбутніх випускників особистої відповідальності за якість своєї професійної підготовки.

Виходячи зі сказаного, реалізація принципу студентоцентрованого навчання передбачає оптимальним такий спосіб проектування й організації освітнього процесу, при якому:

- а) основний акцент робиться на організацію різних видів діяльності учнів;
- б) викладач постає в ролі педагога і менеджера, а не транслятора навчальної інформації;
- в) інформація використовується як засіб організації діяльності, а не мета навчання;
- г) той, кого навчають, постає як суб'єкт діяльності поряд із викладачами, а його особистісний розвиток виступає однією з головних освітніх цілей.

Необхідно відзначити, що подібний зсув у вищій освіті не знижує відповідальності навчальних закладів за високі академічні та етичні стандарти. Університети покликані виконувати свої ключові інтелектуальні та культурні обов'язки, і не можуть вважатися громадськими інститутами, вільними від цінностей. Для студента концепція освітнього процесу з її акцентом на компетенції і результати навчання не суперечить таким перевагам вищої освіти, як фундаментальність і універсальність.

Реформування вищої освіти в Україні зумовило розвиток концепції студентоцентрованого навчання, спрямованого на формування компетентного конкурентоспроможного фахівця, здатного до дослідницько-інноваційного типу мислення з потребою та навичками безперервного професійного розвитку.

Студентоцентроване навчання стимулює розвиток методичного, організаційного та технологічного забезпечення, а також передбачає зміну ролі викладача. У цьому випадку викладач перетворюється на систематизатора та коректора знань, керівника та куратора студентів у процесі засвоєння нової інформації. Поряд зі збереженням свого старого рольового статусу, викладач покликаний забезпечити значно більш високі рівні набуття тих чи інших компетенцій, більш високий рівень консультування та мотивації студентів в тому, що стосується критичного відбору інформації, їх джерел, організації адекватних навчальних ситуацій, ліквідації певних прогалин у знаннях.

Своєю чергою, освітній процес, який побудований на таких засадах, вимагає від студентів більшої заповзятості, віддачі, розвинутих умінь працювати із різноплановою інформацією, що подається в різних формах, уміння самостійно заповнювати прогалини в знаннях тощо. Освітній процес зараз більшою мірою зорієнтований на студента, більшою мірою визначається тим, чого хочуть досягти студенти-наступники. Такий стан речей сприяє підвищенню відповідальності вищих навчальних закладів за кінцевий результат підготовки спеціалістів сфери соціального забезпечення, відповідність високим академічним та етичним стандартам, культурним та інтелектуальним запитам суспільства. Студентоцентрована освіта з її акцентуацією на набуття протягом навчання відповідних компетентностей жодною мірою не суперечить таким перевагам вищої освіти, як фундаментальність і універсальність. Студентоцентроване навчання передбачає розширення прав і можливостей студентів, розробку нових підходів до викладання і навчання, навчальних програм, що відбивають практичний бік реалізації компетентнісного підходу у вищій освіті нашої держави.

Отже, спираючись на висновки дослідників і підходи до подальшого вдосконалення вищої освіти, запропоновані проектом «Гармонізація освітніх структур в Європі», можна сформулювати сучасну парадигму вищої освіти:

- студентоцентроване навчання (student-centered education);
- навчання, орієнтоване на вихід (output-oriented study programme);

- компетентнісний підхід у побудові та реалізації навчальних програм (competence-based approach);
- навчання, орієнтоване на результати (result-based education).

Тобто, можна стверджувати, що при студентоцентрованому навчанні акцентується увага на критичному й аналітичному навчанні та розумінні, підвищеній відповідальності та підзвітності студента, розширенні його автономії.

Отже, саме партнерські стосунки між викладачем і студентом забезпечують кінцевий результат навчання – ефективне працевлаштування випускника. При цьому, важливим завданням є організація освітнього процесу на засадах, які дозволять майбутньому фахівцеві виявити себе активним суб'єктом навчальної та майбутньої професійної діяльності, спроможним до визначення особистісних цілей і засобів їх досягнення. Цьому сприятимуть інновації в навчальній діяльності, пов'язані з активним процесом створення, поширення нових педагогічних методів, засобів і прийомів для вирішення дидактичних завдань підготовки фахівців. Підвищення ефективності навчання відбувається при гармонійному поєднанні класичних традиційних методик та результатів творчого пошуку, застосування нестандартних, прогресивних технологій, оригінальних дидактичних ідей і форм забезпечення освітнього процесу.

Студентоцентроване навчання створює такі можливості:

- врахування потреб студентів;
- взаємоповагу в стосунках «студент-викладач»;
- автономність особистості студента;
- систематичний моніторинг якості освітніх послуг тощо.

Реалізація студентоцентрованого освітнього процесу в ЗНУ забезпечується через:

- оприлюднення освітніх програм;
- експертизу роботодавцями актуальності змісту освітніх програм;

- експертне оцінювання підготовленості випускників до професійної діяльності представниками ринку праці;
- оцінювання стану організації освітнього процесу здобувачами вищої освіти;
- створення можливостей для реалізації гнучких траєкторій навчання;
- організацію самостійної роботи здобувачів вищої освіти;
- формування корпоративної культури університету.

Список використаних джерел

1. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). Київ : ТОВ «ЦС», 2015. 32 с.

2. Martynchuk O.V. Student-centred approach of training in inclusive education for children with special educational needs. *Actual problems of the correctional education*. 2015. Iss. 5. P. 203–218.

3. Філоненко М.М. Методика викладання у вищій медичній школі на засадах компетентнісного підходу: метод. реком. для викл. та здоб. наук. ступ. доктора філософії (PhD) ВМ(Ф)НЗ України. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 88 с.

4. TUNING: Educational Structures in Europe. URL : <http://www.unideusto.org/tuningeu/>.

Линенко А. В., канд. екон. наук, доц.,
Джуракулова В. О.
1 курс магістри, фінанси і кредит

ПОЗИТИВНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ МАСОВИХ ВІДКРИТИХ ОНЛАЙН-КУРСІВ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ В МЕЖАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Через пандемію коронавірусу COVID-19 студенти були змушені навчатися дистанційно. Зараз навчання відбувається за змішаною формою, проте періоди, коли запроваджувалося виключно онлайн-навчання студентів,

супроводжувалися стрімким розвитком відповідних технологій, адаптацією вищої освіти до нових умов.

Отже, дистанційне навчання є новим освітнім досвідом, що з'явився в Україні недавно, але вже встиг отримати своє місце в педагогічному середовищі. За визначенням Міністерства освіти і науки України дистанційне навчання – це індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, що відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу в спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [1].

Ефективність самостійного навчання суттєвіше, ніж інших форм освіти, залежить від способів надання навчальних матеріалів, контролю за роботою та взаємодії з викладачем. Тому, насамперед, розвиток цієї форми навчання пов'язаний із новітніми інформаційними технологіями та засобами комунікації. При дистанційному навчанні використовуються різні методи донесення інформації до студентів, серед яких онлайн-лекції, семінари, реферати тощо. Дистанційне навчання не є проблемою для отримання повноцінної освіти, втім воно має позитивні та негативні сторони.

Основними перевагами дистанційного навчання є такі:

- можливість навчатися майже в будь-якому місці – студенти можуть вчитися вдома чи на роботі, чи майже деінде, для цього потрібні лише смартфон або комп'ютер з підключенням до мережі Інтернет;

- легкість зв'язку – можливості для студентів зв'язатися з викладачем за допомогою електронної пошти чи, наприклад, платформ Zoom, Moodle ZNU;

- можливість навчатися в будь-який час – студенти мають право навчатися, коли в них є вільний час, але погоджувати це з викладачами, будуючи індивідуальні графіки навчання;

- навчання в режимі, що найбільш відповідає індивідуальним особливостям окремого студента – можна розподіляти навчальне навантаження та контрольні заходи;

– зручність для викладачів – є можливість приділяти увагу більшій кількості студентів із урахуванням особливостей кожного з них.

Разом із тим, дистанційне навчання має певні обмеження:

– технічні проблеми зі зв'язком і потреба опанувати різноманітні засоби комунікації, нові інструменти створення контенту для онлайн-навчання;

– необхідна потужна мотивація та самодисципліна – студенти, які навчаються дистанційно повинні самостійно освоювати багато інформації, що вимагає достатньої сили волі, відповідальності та самоконтролю;

– брак практики, що ускладнює, а подекуди й унеможливорює отримання певних навичок і компетентностей;

– проблеми належної комунікації – при дистанційному навчанні контакт студентів і викладачів є мінімальним, складно організувати роботу в команді.

У межах дистанційної форми освіти підвищується вага самостійної роботи студентів, які мають виважено підходити до використання різних джерел інформації, застосовувати критичне мислення, обираючи серед безлічі даних саме ті, що є релевантними й актуальними для цілей навчання. Провідна роль у допомозі студентам щодо організації їхньої самостійної роботи за дистанційним навчанням належить викладачеві, який має не лише проводити заняття, але й надавати постійну консультаційну підтримку.

Серед інструментів або джерел інформації для самостійної роботи варто виокремити міжнародні та національні платформи масових відкритих онлайн-курсів. У сучасному світі набирає популярності глобальна платформа онлайн-навчання Coursera, що пропонує своїм користувачам сотні безкоштовних онлайн-курсів із різних дисциплін, у разі успішного завершення яких можна отримати відповідний сертифікат. Coursera співпрацює з університетами різних країн світу для викладання онлайн-курсів цих навчальних закладів. Наразі пропонуються курси в таких галузях: інженерія, гуманітарні науки, медицина, біологія, суспільні науки, математика, бізнес, інформатика та ін. [2].

Ще під час першого локдауну Запорізький національний університет надав можливість своїм викладачам і студентам безкоштовно користуватися

інформаційними ресурсами платформи Coursera. Тож, у межах опанування навчальної програми за координаційної підтримки Андрія Линенка та Юлії Швець була нагода отримати новий досвід. Викладачі кафедри фінансів, банківської справи та страхування допомагали студентам, навчаючись разом із ними за цікавою програмою. Нагородою були нові знання, підтвержені сертифікатом. До певних недоліків чи бар'єрів можна зарахувати тривалість і деяку суб'єктивність взаємного оцінювання учасниками цих онлайн-курсів, а також мовні перепони. Утім, переваги нових знань і цікавого досвіду звісно їх нівелюють.

В Україні зараз розвивається потужний громадський проєкт масових відкритих онлайн-курсів Prometheus [3]. Національна онлайн-платформа з цифрової грамотності «Дія. Цифрова освіта» надає корисні практичні знання для всіх охочих навчатися [4]. Крім того, набувають популярності й інші безкоштовні онлайн-платформи для самоосвіти [5].

У цьому контексті слід зазначити, що тривалий адаптивний карантин зумовив також і трансформацію формату взаємодії між учасниками бізнес-інкубатора економічного факультету Запорізького національного університету. Спілкування зараз відбувається, переважно, дистанційними каналами комунікації, а зустрічі проводяться з дотриманням усіх заходів протидії поширенню коронавірусу.

Зважаючи, що бізнес-інкубатор є академічним, а більшість його учасників є студентами Запорізького національного університету, Андрій Линенко, координуючи роботу бізнес-інкубатора, запропонував слухачам в умовах адаптивного карантину опанувати онлайн-курси для більш глибокого та різнобічного засвоєння фахових знань, які гармонійно доповнюють навчання на факультеті.

Добре, що для цього зараз є вже досить багато ресурсів і можливостей, які надаються авторитетними платформами масових відкритих онлайн-курсів. Звісно, що, перш ніж рекомендувати той чи інший курс, його проходили

викладачі економічного факультету, що також відповідає концепції «навчання протягом усього життя».

Таким чином учасники бізнес-інкубатора з цікавістю та користю ознайомилися з онлайн-курсами, присвяченими розвитку цифрового маркетингу, діджиталізації фінансових відносин, управлінню персоналом і проектами, а також – фінансовому менеджменту. Нова інформація обговорювалася учасниками під час дистанційних засідань бізнес-інкубатора, жваво дискутувалися проблемні аспекти зазначених питань, що сприяло набуттю та розвиткові професійних компетентностей [6].

Отже, масові відкриті онлайн-курси є корисним джерелом інформації для самостійної підготовки студентів у межах дистанційного навчання, за умови, що викладачі регулюють і контролюють цей процес, надаючи постійну підтримку своїм студентам.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення про дистанційне навчання : Наказ Міністерства освіти і науки України від 25 квітня 2013 р. № 466. Дата оновлення: 16.10.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> (дата звернення: 06.02.2021).

2. Глобальна платформа онлайн-навчання Coursera. URL : <https://www.coursera.org> (дата звернення: 05.02.2021).

3. Український громадський проєкт масових відкритих онлайн-курсів Prometheus. URL : <https://prometheus.org.ua> (дата звернення: 06.02.2021).

4. Національна онлайн-платформа з цифрової грамотності «Дія. Цифрова освіта». URL : <https://osvita.diia.gov.ua> (дата звернення: 07.02.2021).

5. Безкоштовні онлайн платформи для самоосвіти. URL : <https://nads.gov.ua/storage/app/sites/5/DIYALNIST/PROFF%20NAVCHANJA/online%20platformi/online-platformi.pdf> (дата звернення: 07.02.2021).

6. Учасники бізнес-інкубатора економічного факультету опановують онлайн-курси. URL : <https://cutt.ly/PkntJmu>.

ВИСОКА ЯКІСТЬ ЗМІСТОВОГО НАПОВНЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ - ЗАПОРУКА ДОСЯГНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Законом України «Про вищу освіту» поняття результати навчання визначено так - «знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів» [1]. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти визначають програмні результати навчання як «сукупність знань, умінь, навичок, інших компетентностей, набутих особою в процесі навчання за певною освітньо-професійною, освітньо-науковою програмою, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти» [2]. Враховуючи вище наведені визначення, можна дійти висновку, що однією з основних характеристик результатів навчання має бути можливість їх ідентифікувати, оцінити та виміряти кількісно.

Програмні результати навчання описують те, що здобувачі ступеня вищої освіти будуть здатні робити та які нові знання, вміння, навички вони здобудуть після завершення навчання. Коротко визначимо основні результати навчання:

- **ЗНАННЯ** - запам'ятовування і відтворення змісту навчальної інформації, включаючи поняття, факти, терміни тощо).
- **РОЗУМІННЯ** – здатність сприймати викладений матеріал та передавати його в іншій формі (своїми словами, у вигляді таблиці, графіку, діаграми тощо), розуміти сутність, враховуючи раніше отриману інформацію.
- **УМІННЯ, НАВИЧКИ** - без сторонньої підказки застосовувати знання в новій ситуації, реалізовувати теоретичні знання в практичній ситуації.

Досягнення результатів навчання вимагає дотримання певних принципів організації навчально-пізнавальної діяльності здобувача вищої освіти, основні з них представлено на рис. 1.

Рис. 1. Принципи організації навчально-пізнавальної діяльності здобувача вищої освіти

Важливим засобом досягнення програмних результатів навчання є методичне забезпечення навчальних дисциплін, складовими якого є: робоча програма навчальної дисципліни; силабус, зміст лекційного курсу; методичні матеріали для забезпечення практичних/лабораторних занять; методичні матеріали для забезпечення самостійної роботи (індивідуального завдання) студентів; методичне забезпечення поточного контролю; методичне забезпечення підсумкового контролю тощо.

На відміну від офф-лайн навчання, коли викладач працює в аудиторії, має можливість бачити та усвідомлювати реакцію студента на представлений навчальний матеріал, відразу відповідати на питання тощо, в умовах он-лайн навчання (дистанційного навчання), якісне змістове наповнення дисциплін є особливо актуальним. Оскільки, саме змістове наповнення дисципліни є одним із засобів підвищення мотивації до навчання.

Вважаю, якщо студент в умовах он-лайн навчання прийшов на екзамен або залік та не може розв'язати типові завдання або відповісти на просте теоретичне питання, наприклад, стосовно термінології з дисципліни, то це особиста «заслуга» викладача. На мою думку, кожен викладач має наполегливо працювати над представленням навчального матеріалу студентам таким чином, щоб вони досягли програмних результатів навчання. Зрозуміло, що в

навчальному плані є дисципліни різної складності, наприклад, «Теорія ймовірностей та математична статистика» для більшості студентів економічного факультету ЗНУ є достатньо складним предметом, на відміну від нематематичних предметів. Тому навчальний матеріал необхідно подавати детально: висвітлюючи теоретичні питання, наводячи приклади розв'язання задач, враховуючи різний рівень математичної підготовки слухачів. Особливої уваги потребує розробка тестових питань та завдань, оскільки, відповідаючи на питання студенти аналізують та інтерпретують отриману інформацію, висловлюють свою точку зору тощо. Крім того, питання є засобом стимулювання різних видів мислення на різних рівнях складності.

Загальні вимоги до змістового наповнення дисциплін представлено на рис. 2.

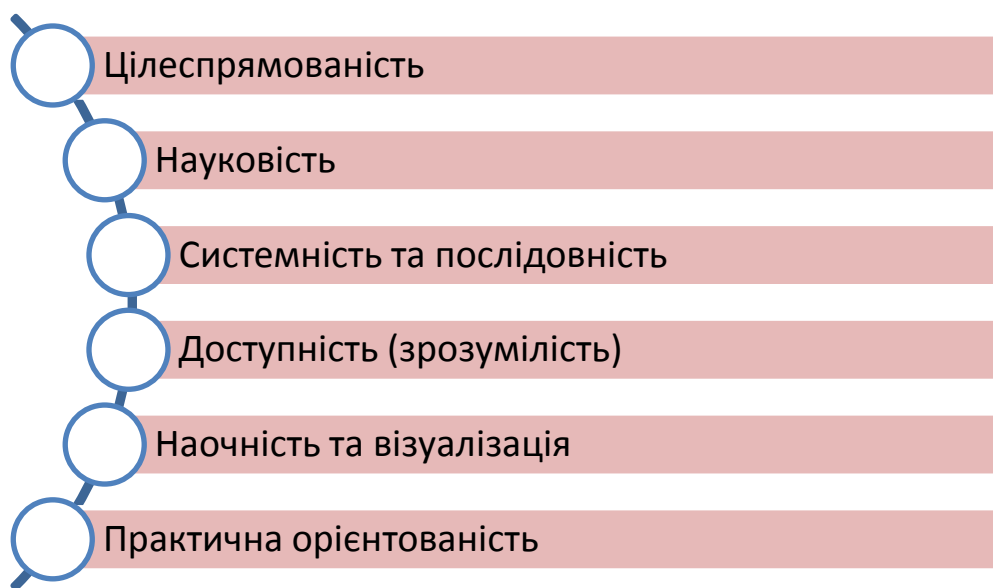

Рис 2. Загальні вимоги до змістового наповнення дисциплін

Особливу увагу, на мою думку, в умовах он-лайн навчання, необхідно приділити доступності сприйняття навчального матеріалу, а саме:

- навчальний зміст дисципліни має бути зрозумілим для студентів **за рахунок структурування і систематизації навчального матеріалу**, зокрема методичних понять, теорій, фактів;

- **теоретичний матеріал** має бути підкріплено **достатньою кількістю практичних прикладів**, що дозволяє студентам усвідомити його, **набути відповідних вмінь та навичок** під час практичних та лабораторних занять.

Особливість змістового наповнення дисципліни в умовах дистанційного навчання це - **ДОСТУПНІСТЬ ВИКЛАДАННЯ ТА ПРЕДСТАВЛЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ**.

Вимоги до змістового наповнення методичного забезпечення дисципліни в умовах дистанційного навчання:

- повнота лекційного матеріалу, відповідність тем лекцій темам лекцій робочої програми навчальної дисципліни;
- методичний матеріал до лекційних занять та самостійної роботи має містити інформацію, яка необхідна здобувачу вищої освіти для досягнення програмних результатів навчання;
- детальний опис виконання практичних або лабораторних завдань (рис. 3).

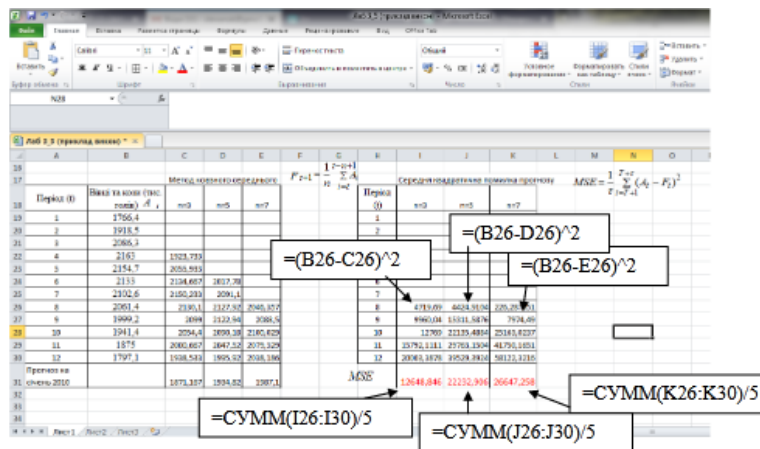

Рисунок 3.2 – Середня квадратична помилка прогнозу для методу ковзного середнього (для n=3;5;7)

Порівнюємо значення середньої квадратичної помилки прогнозу та робимо висновок, що найкращім є прогноз методом ковзного середнього для n=3, оскільки має найменше значення помилки.

Фактичні значення показника та прогнозовані для методу ковзного середнього (для n=3;5;7) представлено на рис 3.3.

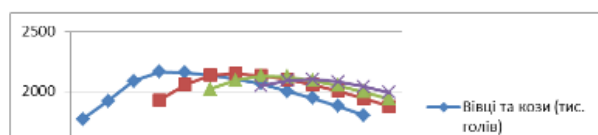

Рис. 3. Елемент опису виконання лабораторної роботи з дисципліни «Прогнозування соціально-економічних процесів» для студентів 3 курсу економічного факультету.

За моїм особистим переконанням, критерієм «зрозумілості» опису виконання завдання є - САМОСТІЙНЕ виконання його студентом без допомоги викладача.

Одним із заходів підвищення якості змістового наповнення дисципліни – є налагодження зворотного зв'язку «Студент-Викладач», що дозволить визначати проблемні питання змістового наповнення та своєчасно їх вирішувати. Перспективою подальших досліджень автора є розробка вимог та критеріїв оцінювання змістового наповнення навчальних дисциплін.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 30.03.2021).
2. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/proekty%20standartiv%20vishcha%20osvita/1648.pdf> (дата звернення 30.03.2021).

Сьомченко В.В., канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ЗАПОРУКА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ЗАПОРІЗЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

У цей час значно підвищується роль освіти, йде поступовий процес її глобалізації. У соціально-політичних, економічних і в усіх інших сферах суспільного життя і видах діяльності зростають вимоги до професійної підготовки, до фундаментальної підготовки середньої та вищої освіти. Важливою проблемою для нашого дослідження є проблема визначення структури якості вищої освіти та його забезпечення в закладах вищої освіти. Адже тільки високий пріоритет освіти в державній політиці здатний забезпечити необхідний рівень управління сферою освіти в сучасному світі. При цьому пріоритетність освіти повинна бути не тільки проголошена, а й

попередньо реалізуватися на практиці [1]. Питанням якості займаються по всій Європі: створена комісія з академічної оцінки якості освіти, проходять конференції, симпозиуми. Проте слід визнати, що концепція якості вищої освіти знаходиться тільки на стадії розробки: визначаються підходи, формуються показники, аспекти якості, ставляться питання про критерії.

Розвиток освіти та науки неможливий без дотримання стандартів та принципів академічної доброчесності, оскільки саме вона є показником розвитку суспільства. Відповідно до ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» наведено таке тлумачення поняття академічної доброчесності: «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень». Віднині поняття академічна доброчесність перетворилась на норму Закону з чітко визначеними тлумаченнями, правилами, критеріями, вимогами та санкціями [2]. За результатами щорічного рейтингу українських ЗВО, за версією журналу «Деньги», у трьох з п'яти номінаціях ЗНУ виявився єдиним представником запорізьких закладів вищої освіти (ЗВО), увійшовши до двадцятки кращих у країні. У рейтингу гуманітарних спеціальностей ЗНУ посів 12 позицію, юридичних – 13, а економічних – 20. Запорізький національний університет, як заклад вищої освіти, на підставі Закону України «Про освіту» зобов'язаний забезпечувати високу якість освітньої діяльності та якість вищої освіти. У 2017 р. разом з іншими ЗВО України ЗНУ брав участь у Проєкті сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP), спрямованому на системні зміни в українській вищій освіті, зокрема створення широкої суспільної підтримки принципів доброчесності в академічному середовищі, пояснення їх важливості всім учасникам освітнього процесу, формування нових правил і цінностей всередині самих університетів, впровадження міжнародних практик академічної доброчесності в Україні. Робота із упровадження принципів академічної доброчесності в університеті здійснюється за такими напрямками:

розроблення та видання положень, методичних і довідкових посібників; проведення інформаційних заходів; включення до навчальних курсів студентів та аспірантів питань, спрямованих на формування культури доброчесності та навичок із її дотримання. Розглянемо детальніше напрацювання університету в кожному з напрямів діяльності. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» в ЗНУ розроблено «Положення про систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти», яке ґрунтується на принципах викладених у «Стандартах і рекомендаціях щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти» Європейської асоціації із забезпечення якості вищої освіти і національному стандарті України «Системи управління якістю» ДСТУ ISO 9001:2009. Систему внутрішнього забезпечення якості в Запорізькому національному університеті розроблено згідно з принципами:

- відповідності європейським і національним стандартам якості вищої освіти;
- автономії вищого навчального закладу;
- системного підходу;
- процесного підходу до управління;
- здійснення моніторингу якості;
- постійного підвищення якості;
- залучення студентів, роботодавців та інших зацікавлених сторін до процесу забезпечення якості;
- відкритості інформації на всіх етапах забезпечення якості.

Система передбачає здійснення таких процедур і заходів:

- удосконалення планування освітньої діяльності;
- затвердження, моніторинг і періодичний перегляд освітніх програм;
- підвищення якості підготовки контингенту здобувачів вищої освіти;
- посилення кадрового потенціалу університету;
- забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу та підтримки здобувачів вищої освіти;
- розвиток інформаційних систем з метою підвищення ефективності управління освітнім процесом;

- забезпечення публічності інформації про діяльність університету;
- створення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату в наукових працях викладачів та здобувачів вищої освіти.

У Кодексі академічної доброчесності ЗНУ вказано, що всі наукові, науково-педагогічні, педагогічні працівники, співробітники, студенти, аспіранти, докторанти та інші особи, що навчаються у ЗНУ, свідомо приймають його з метою:

- визначення принципів і встановлення норм академічної доброчесності;
- формування сприятливого академічного середовища для забезпечення високоякісного освітнього процесу, отримання вагомих наукових результатів, що містять об'єктивну новизну, встановлення взаємодовіри і взаємоповаги між всіма членами колективу, адміністрацією та особами, що навчаються;
- забезпечення всебічного розвитку інтелектуального, професійного та особистісного потенціалу всіх учасників академічної спільноти;
- підвищення іміджу, престижу та репутації ЗНУ як потужного навчально-наукового та високодуховного центру південно-східного регіону України, забезпечення його публічності, прозорості та відкритості [4].

Цим же кодексом передбачено систему запобігання та виявлення академічного плагіату, яка включає:

- поступову переорієнтацію на виконання курсових і кваліфікаційних робіт у вигляді проектів, що унеможлиблює компіляцію та плагіат;
- посилення контролю завідувачів кафедр, наукових керівників курсових, бакалаврських і магістерських робіт, членів екзаменаційних комісій щодо правильного оформлення посилань на джерела інформації у разі запозичень ідей, тверджень, відомостей тощо;
- перевірку (вибіркову чи суцільну) бакалаврських і магістерських робіт на предмет академічного плагіату;
- створення електронного депозитарію магістерських робіт.

Протягом останніх років у Запорізькому національному університеті проводяться лекційні заняття для студентів 1 курсу освітнього рівня бакалавр

усіх спеціальностей денної форми навчання з основ академічної доброчесності та академічного письма в обсязі 4 години для кожної групи.

У кваліфікаційних роботах бакалаврів і магістрів Запорізького національного університету обов'язковим є наявність оформленої декларації академічної доброчесності між студентом та науковим керівником, в якій зазначається, що робота відповідає вимогам академічної доброчесності і не містить порушень, що визначені ст. 42 Закону України «Про освіту».

Отже, питання академічної доброчесності у закладах вищої освіти сьогодні має дуже велике значення в освітньому процесі і є базою для забезпечення якості освіти.

Список використаних джерел

1. Мустафакулов А.А., Мустафакулов А.А. Качество образования и его обеспечение в педагогических образовательных учреждениях. *Молодой ученый*. 2014. № 6. С. 733–737.

2. Про освіту: закон України від 05.09.2017 №2145-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2017. № 38–39.

3. Положення про систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в Запорізькому національному університеті від 18.12.2015 р. URL : https://www.znu.edu.ua/2016/polozhennya_pro_svzyavo.pdf.

4. Кодекс академічної доброчесності Запорізького національного університету / затв. Вченою радою ЗНУ. Протокол № 2 від 30.10.2018 р. URL : https://www.znu.edu.ua/docs/kodeks_akadem_chnoyi_dobrochesnost_pdf.

Кущик А.П., канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ON-LINE НАВЧАННЯ

Інтерактивне навчання – це перш за все діалогове навчання, у ході якого здійснюється взаємодія викладача та здобувача освіти.

Інтерактивні методи скомпонували низку цікавих, раніше мало застосовуваних правил. Наприклад, кожна думка важлива; не бійся висловитись; ми всі – партнери; обговорюємо сказане, а не людину; обдумав, сформулював, висловив; кажи чітко, ясно, красиво; вислухав, висловився, вислухав; наводь тільки обґрунтовані докази; умій погодитись і не погодитись; важлива кожна роль.

Інтерактивні методи навчання є частиною особистісно-зорієнтованого навчання, оскільки сприяють соціалізації особистості, усвідомлення себе як частини колективу, своєї ролі і потенціалу.

Сучасна педагогіка і, зокрема, у вищій школі, напрацювала значну низку методів та прийомів інтерактивного навчання, наприклад:

- 1) впровадження ситуаційних (так званих, кейсових) технологій;
- 2) розв'язання практичних ситуацій та задач;
- 3) робота малими групами;
- 4) інтерактивні технології (мікрофон, мозковий штурм, аналіз проблеми);
- 5) діалогові технології.

Більшість із цих методів використовується на економічному факультеті ЗНУ. Між тим, пандемія і карантин, спричинені Covid-19, та перехід на on-line навчання внесли суттєві корективи в педагогічний процес. Застосування деяких методів стало практично неможливим, а інші суттєво видозмінилися. Так, лекції викладачів факультету мають презентаційні версії курсу у форматі Power Point і можуть використовувати можливості інтерактивної дошки, що дозволяє здобувачу «увімкнути» всі канали сприйняття інформації. На екрані послідовно висвітлюється базова ситуація та її розвиток. Ключові моменти підкреслюються, виділяються кольором, пояснювальним текстом, звуковими ефектами. Механізми процесів пояснюються засобами анімації та демонстрацією вмонтованих цифрових відеозйомок. Засоби дошки дозволяють у доступній формі підкреслити найбільш значущі моменти лекції.

Отримали нове наповнення такі методи як: лекція-візуалізація, лекція-конференція, лекція-діалог тощо.

Застосування новітніх комунікаційних технологій створило додаткові можливості у використанні інтерактивних методів. Це участь в онлайн-курсах, вебінарах, онлайн-конференціях з подальшим обговоренням на практичних заняттях. З'явилася можливість безпосередньо на практичному занятті чи лекції в режимі онлайн заходити групою на веб-сайт певної установи чи підприємства, вивчати і обговорювати фінансово-економічну інформацію.

Впроваджуючи такі інтерактивні методи навчання, здобувачі набувають культури дискусії; виробляють у собі вміння приймати спільні рішення; покращують уміння доповідати; якісно змінюється рівень сприйняття ними економічних дисциплін – він набуває особистісного сенсу, замість «вивчити», «запам'ятати» стане основним «обдумати», «застосувати».

Однак, при впровадженні інтерактивних методів існує низка типових проблем, з якими стикається велика когорта студентів. Головною проблемою визначають те, що студент часто немає власної думки, а якщо й має, то боїться висловлювати її відкрито. Самі студенти пояснюють це так: «У нас рідко запитують власну думку», «Чи цінна моя думка?», «А раптом вона не співпаде з думкою викладача чи колективу?», «Вона суперечить думці студента, який має у групі авторитет у цьому предметі» тощо.

Часто здобувачі не вміють слухати інших, об'єктивно оцінювати їх думку, рішення. Студент не готовий у процесі обговорення змінювати свою думку, йти на компроміс. Нерідко тут виникають труднощі й у малих групах: лідери намагаються «тягнути» групу, а більш слабкі студенти відразу стають пасивними, але інколи студенти, які в аудиторіях були пасивні, «закриті» в онлайн спілкуванні стають більш контактними і зацікавленими, приймаючи активну участь у підготовці презентацій і обговоренні заданих проблем.

За умови вмілого впровадження інтерактивні методи навчання дозволяють залучити до роботи всіх студентів групи, сприяють виробленню соціально важливих навичок роботи в колективі, взаємодії з колективом,

навичок проведення чи підтримки дискусії, обговорення запропонованих тем.

Для того, щоб зацікавити студентів навчанням, необхідно:

- 1) урізноманітнити використовувані методи навчання;
- 2) підняти активність студентів;
- 3) створити приємну невимушену атмосферу під час заняття;
- 4) поставити за мету виховання особистості;
- 5) складність матеріалу, що вивчається, привести у відповідність до рівня підготовленості студентів.

Натомість соціальне замовлення не тільки України, а й світового співтовариства вимагає перш за все людей, здатних самостійно самовдосконалюватися. Це знайшло відображення і в доповіді ЮНЕСКО «Освіта: прихований скарб», де проголошено: «Людина має навчитися:

- пізнавати, тобто оволодівати інструментарієм, необхідним для розуміння того, що відбувається у світі;
- діяти таким чином, щоб робити потрібні зміни в середовищі свого мешкання;
- жити в суспільстві, беручи участь у всіх видах людської діяльності» [6].

Слід звернути увагу на третій пункт, що також є кризовим моментом сучасної освіти, адже відійшовши від тоталітарного розуміння та культивування колективу та колективізму, наша школа часто заходить на позиції крайнього, деструктивного індивідуалізму, формуючи випускника, неготового до життя, а особливо до плідної спільної роботи в колективі, де йому доведеться жити та працювати.

На нашу думку, особлива цінність інтерактивного навчання в тому, що здобувачі навчаються роботі в колективі. Інтерактивні методи навчання є частиною особистісно-зорієнтованого навчання, оскільки сприяють соціалізації особистості, усвідомлення себе як частини колективу, своєї ролі і потенціалу. Саме ці навички будуть корисними і постійно застосовуваними в дорослому житті.

Без доброзичливої атмосфери в колективі застосування інтерактивного навчання неможливе, тому потрібно її створити і постійно підтримувати.

У процесі застосування інтерактивного навчання постійно виникають різні проблеми та труднощі. Проте за умови вмілого впровадження інтерактивні методи навчання дозволяють залучити до роботи всіх студентів групи, сприяють виробленню соціально важливих навичок роботи в колективі, взаємодії, дискусії, обговорення.

При застосуванні інтерактивного навчання поглиблюється мотивація.

Як показали результати педагогів-практиків, після запровадження цих методів можна констатувати такі зрушення:

- 1) студенти набули культури дискусії;
- 2) виробилося вміння приймати спільні рішення;
- 3) поліпшились вміння спілкуватися, доповідати;
- 4) якісно змінився рівень сприйняття здобувачами економічної інформації – він набув особистісного сенсу, замість «вивчити», «запам'ятати» стало «обдумати», «застосувати»;
- 5) якісно змінився рівень володіння головними мисленнєвими операціями – аналізом, синтезом, узагальненням, абстрагуванням.

Загалом інтерактивне навчання дає змогу наблизити викладання нового, особистісно-зорієнтованого рівня. Першочергове завдання полягає в поєднанні традиційних інтерактивних прийомів з сучасними комунікаційними напрацюваннями і формуванні новітніх педагогічних практик.

Список використаних джерел

1. Інтерактивні методи навчання у підготовці спеціалістів для банківської системи України: зб. наук. праць. Суми, Харків, 2011. 250 с.
2. Кондратюк В.Л., Волос М.М., Бабин І.І. Основні тенденції розвитку систем освіти та освітніх технологій у світовій педагогічній практиці. *Відкритий урок*. 2002. №5–6. С. 21–24.
3. Крамаренко С.Г. Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку творчого потенціалу учнів. *Відкритий урок*. 2002. №5–6. С. 7–10.
4. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології. Київ : 2010. 368 с.

5. Освітні технології / за ред. О.М. Пехоти. Київ : 2002. 255 с.
6. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія і практика. Київ : 2012. 136 с.

**ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА В ЗНУ:
НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ОЧИМА СТУДЕНТІВ
ЕКОНОМІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ**

*Матеріали науково-методичного семінару,
м. Запоріжжя, 29 квітня 2021 р.*

Редактор Макаренко О.І.

Підп. до друку . Формат . Папір офсетний.
Друк цифровий. Умовн. друк. арк.
Замовлення № Наклад прим.

Запорізький національний університет
69600, м. Запоріжжя, МСП-41
вул. Жуковського, 66

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2952 від 30.08.2007 р.